

אפרי

שם טוב

המציאות, ועלת זה כולו לפי שזיו מדברים בחירות באלו העניינים לעומק העניינים מדעות ההמון כמו שאמר פעמים רבות: וכן הביאו ראייה על השאר שזה בעצבות מיוחדת מיוחדים לאלל ותעלה שזה אללו, הרצון הזה שר"ל הביאו ראייה על היות הדברים החיוניים למעלה שזה בעצבות שכן מצינו שזקן ומשפט מיוחדים לעצבות באמרו זקן ומשפט מוכן כפאך וכסאו הוא עצבות וכיבולו ראייה על שגניו שלם וגניו ברכה באחרים מללן דכחיז יאז ברכה מחת ה' אם כן ה"ש"ת הוא צורת הגלגל שלם לא ראייה צורתו לא היו אומרים בעבורו שנמצא דכחיז יאז ברכה מחת ה', ואם ה"ש"ת צורת הגלגל שלם והבכרה נמצאה עמו אם כן יחוייב שימצא בעצבות ואם נמצא בעצבות מאלל הדברים המיוחדים לו ויכיה ה' צורת הגלגל, והנה מאלל הפליא הרב לבנין מאחר, הרי יתבאר מזה שהרב סובר שה"ש"ת הוא צורת הגלגל והנצמחו והגלגל שו צמי חלקים חלק מתקועם וחלק מניע. ובפרקי ר' אמרו ר' רוקיע' ברא אלהים ומהכלל לא בחר כמלכות אלהים, ערבות, ואחר והכינינו ג"כ לאהורח כי הוא ית' מניע לגלגל ערבות, וכבר ידעת מאחר זה ההסב כשא הכבוד מהיכן נברא: וזע כי כלל הדמיות הנרכבות נקראו מרכבה, וכשיו עשור

קרשקש

ניצוצות רבים המונעים הם כמו הכותלים או ההרים הגבוהים
 העומדים על יסודיהם למרחקם, אמנם כאשר הוא בספק הוא
 פשוט רחב מעט שיהיה אין מחלוקת בין אמנם השכל כאשר
 השתדלו שני אנשים הכחמה אחת או כלכל הירחן שני לאחר
 על תבירו מבורר נגלה אם כי איננו אחד כל אנשים בשות
 אם יאמר אומץ אין המונע מעצמו רמז הצהנת ההתחלפות
 באישים בשום מוח אם בכלל שישו שישו שישו שישו שישו
 גדול השווה או שהוא רב הליחות או שהוא רב הנושא או זכר
 בתל מצד יובש שישו רב באחריות המוח או שהוא שכתן מצד
 שישו רב הליחות שישו שם ומצד זאת הסבה לא ישו בגדרות
 התבונה או אמת שהלכות הוא מצד הכחמה אמת או נזל
 לומר כי השכל הפועל הוא השכל אשר על שניה הוא הוה
 שחשב מספיק, כי השכל אשר בנו הוא כל רב והוא התבנה
 אשר בשם משולל מן הצורות הוליואניות כמו ההכנה אשר
 לכל כלכל הכתיבה או כן הוא צריך לכל שישבירו או
 הפועל והולדו והצמיחו וכן הוה הירוש והצמיאות, וזו אמנם
 עליו כי הפועל יצי לעצמו בסבתו דומה למה שבעצמו א"כ הוא
 עולו, וראה אמרו ואנחנו נרמק בספק בשכל הפועל, הירחון
 על אחד ששכלו ושב שכל בפועל לא קודם ואמר שהתחלה
 מניית ופועלת לא, מורה שהמניע אינו הפועלוע על השכל
 הוא הפועל, ואמר עוד כי הוא יענינו על זה התשובה כמו
 שנינו הפועל חשוקו על התשובה אחד ההושך, שאמר עוד אם
 היה כל הנועה יגיע בסוף דבר אשר יגיע יורישו ונרמק בספק
 השכל הפועל, כנה גניח בית וכל ההושך שגניח שלא יכן
 הליחה או ההתרחקות והנה תקם אלוות דבר הנה גניח בקומת
 זקוה קיימת גשאת והתחמה בנתיא לא היה הברל גיחה לא
 רשע הוהמת תחתיה: (1) או הביאנו ראה על השאר שחם
 מערבות מיתותם מיתותם לשם ית והכן וס' א"ה והכן וס'
 כלאו אמר הם הראו כמו שצדק ומשפט מזהו לערבות וקראם
 כסא כסא כן כל שאר המבינים אם הם מיתותם לשם ית
 כסא מערבות כי השם ית' ששמו התחלה להם להשמיט מהם
 כל

הפסד יש בזאת האמונה שהיא כפי התורה השלמה והנביאים עצמם ושהם דבר הכול ברצונו הנפסד אשר הכתוב אשר הוא עשמו ואיננו דבר אלא היות מעצמו ולא בהתחלת העולות ויתחילו העניינים הנמצאים בעצם המעול, והנה כל משל בזה במש"ל הרב בעניינים הנמצאים אחריו ^{לפי} חלוקת המעול אשר יתחייבו ממנו מעולות מתחלפות ואינן שלא יהיה פועל ברצון כמו האשר תחיד שאר הדברים ותקציא קצתם ותכלש והשורש והתכלית והשורש וכן הנה המכרז באשר בראו יבאו ממנו מעולות רבות מתחלפות ואם הוא כה אחד משלו אין רביו כלש' בהש"ת"ל הנה העתלה על כל סוד יגיעו שמונים און רבים מתחלפים בזה שנוי בעצמו, וברא השלש כלם ומספספם כפי אשר גזרה הכתוב ואלה הגלגלים והמכוכבים והאין כל אשר בה כס' בגלגלים כה הנהיגה בשלמות עצמם ולשלמות זולתם שהם ישישם המוכות במציאות תמיד כפי גזרת האל ברצונו הקדום, ואין לנו לחקור במה יפסד השכלים אף מהו אם לא כשיהיה האחד עזל ותאחד עזול של דעת מאמניו הקדומות ואו במציאות אחר זולתו כפי מאמניו ההדורש כפי שאמניו שהם למעון כלם כן בשתי אלה אף יפסד דבר מולותו אחר שהם עניינם שכלים וזמנתיים ואף זה לא הורחוק לנו כלום לתת בזה מספר מצד היותם עולות ועולותיו אומצד היות האחד מוציא האחר זולתו כשנציין בזה בעיון רק, וכן נאמר בגופשפת השלמות והמושגי' הש"ת' כל אחד כפי כח האפשר לו לפי שכלו אשר אחת יש לו עמידה וקיום בעצמו והתענוג כל הדברות והקדוהב אשר היה לה ע"הש"ת' היותם ע"ה נהג: **חכם** גדול העניק העקמה גדולה לחפלי החומות ביתיה בזה הדיקס הנציא לו מצא דבר לספור דברי כי אף בזה **הצד** אמר, כמו שניציין השמש הוא אחד בעצמו והוא מתחלק לכמה נציצות בעת מציאתן כן החוליות מציין כן והחריטות וכן בזה התקצר כי בכל האפשר המשתחרר לפרש' עצמם בחכמות ושלכל המעול הוא אחד נמצא בכל ואם לא אישם מתחלשים **ובי** השמש ואמרי' אלו דומה לן הסבה ביות השמש

מרכבות פרעה, והראיה על היות זה השם נופל על הרכבה בהמות, אמרו, ותעלה ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאה, וזאת ראיה על היות שם מרכבה נופל על ארבעה מן הסוסים ולזה אומר כי כאשר נאמר ש' לפי מה שנאמר שבא הכבוד נושאים אותו ארבע היות קראוהו החכמים מרכבה, לדמות במרכבה אשר היא ארבעה אישים, וזה שעור מה שנתגלגלו אליו הדברים בזה הפרק, וזו ראיה אפסר שכלית הערות אחרות ג' רבות בזה הענין, אמנם המכון בזה הפרק אשר עדין היתה השבת הדברים, כי אמרו ורוב שמים, ענינו מסבב הגלגל המקיף וטבעי ביכולתו ורצונו, וכן אמרו ורוב הפסוק א' ובנאותו שחקים, אשר בנאותו סבב השחקים, הוציא זה הראשון אשר הוא ערבות כמו שבארנו במלת רכיבה, ושאריתו במלת נאווה, כי בתנועת הגלגל העליון זאת התנועה היומית יתנועעו הגלגלים כולם בתנועת החלק ככל, וזאת היא היכולת העצומה אשר הניעה הכל ולזה קראה נאווה, ויהיה זה הענין נמצא תמיד בשכלך למה שאני עתיד לאמרו, ב שהיה הגדולה שבראיות שנודעת מציאות השם בה, ר"ל הקף הגלגל כמו שאביא עליו המופת ג' והביניהו :

פרק עא דע כי החכמות הרבות אשר היו באומתנו א' באמתת אלו הענינים ב' אבדו באורך הזמן ג' ובשלות האומות הסבלות עלינו, ד' ובהיות הענינים ההם בלתי מותרים לבני אדם כלם

כמו

שם טוב

הרב מעניינו מעשה המרכבה ולמה נקרא מעשה מרכבה ר"ל לפי שכבוד הכבוד נושאים אותו ד' היות קראוהו החכמים מרכבה לדמות מרכבה אשר היא מלכרעה: וה"ל מבלי אחרות. ר"ל א"ל שלא יעורר כעורות אחרות בעניניו מעשה המרכבה בתחלת חלק שלישי: א' ובנאותו שחקים. ר"ל ובנאות השם סבב השחקים כלם וזאת היא הגאולה האמתית. פ"א שגלה גאולה שבה לגלגל ערבות שלו גאות על כל הגלגלים: ב' שהיה הגדולה שבראיות. ר"ל שבהנועת הגלגל היומי יבאחר מציאות המעט והוא האל י': ג' והביניהו. ר"ל וזהו דע כי מזה נחמית הנועם יבאחר מציאות המעט:

פרק עא א' באמתת אלו הענינים. ר"ל לבאר עניני מעשה מרכבה וסמכות הלהיות ונבאר נפשות מציאות

יתעלה ואחרות: ב' אבדו באורך הזמן. הרב ז"ל נתן ג' סבות למה אבדו החכמות, האחת לפי שבאורך הזמנים נשכח החכמות מפני העדר לזמדין: ג' שהיה ובעלות האומות. לא היה האדם בעל רשאי לטעון החכמות עליו וללמוד החכמות מזה היוות סנועים ושקועים בים הגלות: ד' שלישית בהיות הענינים ההם

המדע על נחיות חכמות, ואמר ז"ל ואלהינו ז"ה אינו גשם ולא כח דגשם שהיה הגלגל סובב תמיד, וכבר ידעת שהפרס שיש בין נחית לקדמון, כי הקדמון ואמר על מה שעבר והנחית ואמר על מה שעתיד ולכן אין דרך להאשים הרב בזה:

פרק עא דע כי החכמות הרבות אשר היו באומתנו. למה שהרב הביט בפרק הקודם ואמר כי אלו הענינים האלהיים המופלאים האמתיים אשר אליהם הגיע עיון המעולים שבפילוסופים והנחית ז"כ שהראיה היותר גדולה לבאר מציאות השם היא תנועת הגלגלים כי החכמים יורו זה והיה זה הפך המפורסם עתה, נתן סבה ואמר דע כי החכמות הרבות אשר היו באומתנו כבאר נפשות מציאות רמיות בתלמוד ובמדרשים יורו שהחכמות הרבות היו באומתנו. ואמר באמתת אלו הענינים, לא שם ידועים דרך קבלה אלא דרך חקירה וידיעה ונתן הסבה על אדם מאומתו, והנה גם הרב הביט שבנחיות המעשה היא הראיה המיוחדת העלמית אשר בה יודע מציאות השם, וזה כשיספר איך תחבר חכמות המדברים מתחלת עוסק, ויאמר שהקדמותיו אצל נלקחו מעטע המציאות אצל מה שיראו נאות למה שיראו נבארו, וכן אין בחינת אלא צמה שעליו המציאות אצל נמשכו חכמה דמיון ויבארו מדוע העולם בהקדמות שהגיעו על זה הדרך לא מהקדמות נלקחות מהמציאות והא"כ יבארו מציאות השם ואחרות והרחקת הגשמות, ויבאר שהוא דרוש יקר ונכבד כמו מציאות האל אין ראוי להכריזו ז"כ כחח כוונת לקבל הקדמות ויבאר מהם והיעדר הנחית כנגד אצל ראו שיקים מציאות השם ואחרות והרחקת הגשמות דרכי הפילוסופים: וכוונת זה הפרק.

וא"כ יבאר בפרק שאחר זה ויפרש כלל המציאות דרך הגדה וספור ורואו ליקח ממנו ראיה על אלו הג' דרושים הנכבדים, דע כי החכמות הרבות היו באומתנו באמתת אלו הענינים, כי אף שיראה בתחלת דעת שהחכמה לא נמצאת בבני ישראל כפי המדרשות והאגדות אשר בתלמוד אשר יראה מפשוטיות שם חוץ מכל היקף, אחר שכל בהם רמיות נפלאים אשר אליהם הגיעו מעולי הפילוסופים א"ל לומר שם נפלו במקרה ובכלי ידיעה, אצל החכמות הרבות היו באומתנו באמתת אלו הענינים לא על דרך קבלה אלא על הדרך האמתית, והנה אבדו באריות הזמנים כי הזמן יקוה ויפסד הדברים כי כפי דעת החכמים החכמות יתקו ויפסדו פעמים רבות באורך הזמן, וגם בעבור סבה שנית. ובעלות האומות הסבלות עלינו כי אין לנו פנאי לדעת ולתור בחכמה בהיותנו עבדים, ואמר לסכלות כי אם היו הם חכמים יחוייב עלינו שגדע מהם קצת מהדברים אצל אנו עבדים והם סכלים לא נשאר לנו תקומה. וגם בעבור סבה ג' כי אף שהיה באומתנו אנשים

קרישקש

העצומה הנאצלת לו מאת השם יתעלה יגיע שאר השחקים: פרק

כל אלו הטובות, ובנאותו שחקים שב הכני לשי"ת, או נובל לומר שכני גאותו שב לגלגל העליון ואמר ובנאותו שהוא היכולת

מורה נבוכים חק ראשון פרק ע"א

אומתנו כולם החזיקו בדברי הפילוסופים, וישו לדעתם מה שלא היה סותר פנת דתנו, ולא תמצאם שילכו בדבר מדרכי המדברים, ולזה נמו² בדברים רבים לצד דעתנו בזה המאמר¹ בעניינים המעטים הנמצאים לאחרונם, ודע כי כל מה שאמרוהו הישמעאלים בעניינים ההם והם המעתה"ה והאשע"ייה, הם כולם דעות בניות על גזרות והקדמות לקוחות מספרי³ היוונים והארמיים, אשר השתדלו לחלוק⁴ על דעות הפילוסופים ובטול מאסריהם, והיתה סבת זה כי כאשר כללה האומה הנוצרית האומות ההם, ומענו הנוצרים מה שכבר נודע, ויהיו דעות הפילוסופים כחמשמשות באומות ההם, ומהם נולדה הפילוסופיה ונתחדשו מלכים שומרים הדת (ח) ראו חכמי הדורות ההם מן היוונים והארמיים שאלו מענות יסתרו אותם הדעות הפילוסופיות סתירה גדולה מבוארת, והולידו⁵ חכמת הדברים הזאת, והתחילו להעמיד הקדמות מועילות להם באומנתם וישיבו על הדעות ההם הסותרות פנת תורתם, וכאשר באה אומת ישמעאל ונתקבל אליהם ספרי הפילוסופים, נעתקו אליהם גם כן התשובות ההם אשר חוברו על ספרי הפילוסוף, ומצאו דברי יוחני המדקדק ואכן עזי וולתם באלו העניינים והחזיקו בהם⁶ והניעו אל בקשה עצומה לפי דעתם, (ט) ובחרו גם כן מדעות הפילוסופים הראשונים, כל מה שראהו הבוחר אותו שהוא מועיל לו, ואף על פי שהפילוסופים האחרונים כבר הביאו מופת בבטולו, (י) כהלך והריקות, (י) וראו שאלו העניינים משתתפים והקדמות יצטרך אליהם כל בעל תורה, ואחר כן פשטו הדברים⁷ וירדו אל דרך האחרת נפלאה, (כ) לא נחלו בה כלל המדברים מן היוונים וחולתם⁸ (ל) שאותם היו קרובים לפילוסופים, ואחר כך יצאו עוד בישמעאלים מאמרים תוריים מיוחדים בהם, הוצרכו בהכרח לשמרם ונפלה ביניהם גם כן מחלוקת בדברים ההם, וקיימה כל כת מהם הקדמות

שם טוב

כלל החזיקו בדברי הפילוסופים וישו לדעתם מה שלא היה סותר פנת דתנו. ולא תמצאם שילכו בדבר מדרכי המדברים ואחר שהם החזיקו בדברי הפילוסופים וזאת מה שביקש סותר דעת יחוייבי שיהיו נוטים לדברים רבים¹ לצד דעתנו בזה המאמר בעניינים המעטים הנמצאים לאחרונם: ואחר שהיה הרב ביאר ח"ך נחמדה חכמת הדבור, ואמר דע כי כל מה שהאמרוהו הישמעאלים בעניינים ההם והם המעתה"ה והאשע"ייה הם כולם דעות בניות על גזרות והקדמות לקוחות מספרי היוונים והארמיים אשר השתדלו לחלוק על הפילוסופים, והיה סבת זה כי כאשר כללה האומה הנוצרית האומות ההם וטענו הנוצרים מה שכבר נודע כי הוא הפך דעות הפילוסופים אשר היו מתפשטים באומות כי מהיוונים והארמיים יצאו החכמים הפילוסופים ונתחדשו מלכים שומרי דת ראו חכמי הדורות ההם מן היוונים והארמיים שאלו מענות יסתרו אותם הדעות הפילוסופיות סתירה גדולה מבוארת וידועה אפי' למי שאינו יודע, בעבור זה הולידו חכמת המדברים והתחילו להעמיד הקדמות מועילות להם באומנתם, והיה זה כמו שאמר החכם ר' משה הנרדכי כי עז כן לחלוק מן דעותי החכמים שומרי דת: וכאשר באה אומת הישמעאלים ונתקבל אליהם ספרי הפילוסופים העתיקו

אפודי

המדברים הישמעאלים: ב בדברים רבים לצד דעתנו. ר"ל שחכמי האלדלוסיים הלכו על דרך שכלנו בזה המאמר בעניינים רבים: ל בעניינים המעטים הנמצאים לאחרונם. ר"ל שחכמים שהלכו בדרכו בזה המאמר הם חכמי האלדלוסיים האחרונים לפי מה שנמצא מעט מספריהם, שיש בהקדמות עניינים שהם הפך סבתם, הלא תראה מה שכתבתי לחזקתי בדברי ספר הכונות ואפילו כתבתי לא היו יכולין לדבר כן בעניינים שהם שאלו החכמים המקובל כו: מ היוונים והארמיים. ר"ל וזה היו החכמים דעות המדברים: ג על דעות הפילוסופים. כלרישע"ו ומכיו: ד חכמת הדברים. ר"ל שהתחלה היה כן מן לנפש חלל בדבור לנב: ע והניעו אל בקשה עצומה. ר"ל שחשבו שהשינו ענין גדול לחמי כשהשינו התשובות שנתנו על ספרי הפילוסופים: פ כהלך והריקות. ר"ל שהניחו מציאות עלם פריד והריקות: צ וירדו אל דרך אחרת. ר"ל חכמי הישמעאלים ירדו לדרך אחרת מספרי היוונים והארמיים אשר היו החכמים הדעות במדברים: ק שאותם היו קרובים לפילוסופים. ר"ל שהארמיים והיוונים אפי' שהיו חלוקים בדעות עדיין לא היו חלוקים עמם בכל הדברים, אבל חכמי הישמעאלים הנמשכים לדעתם חלקו בכל מה שבאמו הפילוסופים

ג"כ התשובות אליהם אשר חזרו על ספרי הפילוסופים והחזיקו בזה והניעו אל בקשה עצומה לפי דעתם, הראונו כי הפילוסופים: כהלך והריקות, ר"ל שניחמו מציאות עלם פריד והריקות ונחמו ג"כ מדעות הפילוסופים הראשונים כל מה שראהו הבוחר שהוא מועיל לו ואפי' שהפילוסופים האחרונים כבר הביאו מופת בבטולו כהלך והריקות: ור"ל שאלו העניינים משתתפים והקדמות יצטרך אליהם כל בעל תורה ואחר כך פשטו הדברים וירדו אל דרך אחרת נפלאה לא נחלו בה כלל המדברים מן היוונים וחולתם⁸ (ל) שאותם היו קרובים לפילוסופים, ואחר כך יצאו עוד בישמעאלים מאמרים תוריים מיוחדים בהם, הוצרכו בהכרח לשמרם ונפלה ביניהם גם כן מחלוקת בדברים ההם, וקיימה כל כת מהם הקדמות

קדשקש

לח: (ח) ראו חכמי הדורות ההם, פירוש ראו שדעות הפילוסופים הדורות פנת תורה והולידו חכמת הדברים ההם: (ט) וראו שאלו העניינים משתתפים והקדמות יצטרך אליהם כל בעל תורה, הרצון בזה החלק והריקות: (כ) לא נחלו בה, לא החזיקו בה: (ל) שאותם היו קרובים לפילוסופים, רוצה בו שאותם המדברים הראשונים הית וכנסו קרב

לח: (ח) ראו חכמי הדורות ההם, פירוש ראו שדעות הפילוסופים הדורות פנת תורה והולידו חכמת הדברים ההם: (ט) וראו שאלו העניינים משתתפים והקדמות יצטרך אליהם כל בעל תורה, הרצון בזה החלק והריקות: (כ) לא נחלו בה, לא החזיקו בה: (ל) שאותם היו קרובים לפילוסופים, רוצה בו שאותם המדברים הראשונים הית וכנסו קרב

אפרי

שם טוב

כל כח מהם הקדמות מועילות לה לשמור דעתם, ואין
ספק כי יש בנייהם בדברים שכולים שלחנו, ר"ל יהודים
והנוצרים והישמעאלים וכו' מאמר תבדוש בעולם אשר
התבדחמחו לדעת כלם ויתאמרו מהנבואות ויולס, חמס
שאר הדברים אשר עמחו על עצמן שתי האומות העסק
הכל בעסק האמנים הכס בענין השלש ובעסק קצת כחות
אין לדבור, ר"ל בהישמעאלים יתשבו כי אפשר שיהיה נביא
ומי שיהי סכל כי ב' האדם ולין חמס ובקר וינא חמס
ונביא ע"ד שכל אחד מאלו ה' כחות ביארו הדברים אשר
עסקו בהם : והנ' אמרו וכן דבר כי כל המדברים
הראשונים מן היונים והנוצרים וכו' הישמעאלים לא נמשכו
אחר הנראה מענין הנבואות מכלל כבודקמחמים אבל
ישתכלו איך צריך שיהיה המציאות עד שתלקח ממנו ראיה
עד לחמת דעותיהם אשר שלל יתסבירו ובשיתלמח דמיון
הוא יתיצבו שהמציאות הוא על צורת כך ויבוא לבדו ראיות
לקיים הטענות הכס אשר ילקחו מהם הקדמות עד שיתאמת
בהם הדעת הקורוי ואו על המעט לא יחסר, כן עשו
המשיכלים אשר הנהיגו זאת הנהגה תחלה ויתסרו כספרים
ואמרו שגוף העין הביאם לא כך חמין כשאו פנים לדעת
התוריי, והאמת היה ההפך כי העיון לא הביאם על זה
אך הדעת אשר הרגלו בהם הביאם לבקש נדקת ואלה הקדמות
ע"ד שהם יתקיים אומותם הקוריה : אמנם ההשמועים אשר
עניינו בספרי הקדברים לא ידעו דבר מזה עד שהם יתאלו

הוא יצא מן המסגרת המסורתית של חז"ל ושל חכמינו הראשונים, והוא הפך להיות חלק מהחיים הרוחניים של העם היהודי. הוא הפך להיות חלק מהחיים הרוחניים של העם היהודי. הוא הפך להיות חלק מהחיים הרוחניים של העם היהודי.

קרענקע

קרב לזמן הילוסופים ולא ידעו כמה שעשו האחרונים: (ח) אשר עמסו על עצמם שיה האנוחות האלה התקם בהם כנסק האנשים, ררענוז בזה וזה העסק אשר עמסו על עצמם שהאנוחות ענינן השלוש ובדבור הנבואה אם הוא קרמון או מחדש: (ג) שילקחו סמל הקדמות, רל ממונים השענות: (ד) כן עשו המביטלים, אשר המדברים אשר חזרו זאת ההנהגה פירשו לבשל טעם

מורה נבוכים חלק ראשון פרק עא

קמ 109

שאמרו תסמטיום, אמר אין המציאות נמשכת אחר הדעות, אבל הדעות האמתיות נמשכות אחר המציאות, וכאשר עיינתי בספרי אלה המדברים כפי שגדמן לי כמו שעיינתי בספרי הפילוסופים גם כן כפי יכולתי, מצאתי דרך המדברים כולם דרך אחד במין ואף על פי שחלק המין ההוא לחלקים, והוא כי פנת הכל שאין בחינה כמה שעליו המציאות מפני שהוא מנהג (3) אפשר בשכל חלופה, והם גם כן בסקומות רבים ימשבו אחר הדמיון ויקראוהו שכל, וכאשר הקדמנו ההקדמות ההם אשר אשמיעו אותם, פסקו הדין במופתיהם כי העולם מחודש, וכשתקיים שהעולם מחודש התקיים בלא ספק שיש לו עושה חדשו, ואח"כ ביארו ראיות על העושה כי הוא אחד, אחר כך יקיימו בהיותו אחד שאינו גוף, זה דרך כל מדבר מן הרישמעאלים בדבר מזה הענין, וכן (p) המחקים להם מאומתנו אשר דרכו דרכיהם, אמנם אופני ראיותיהם והקדמותיהם נכונים חדוש העולם או בכטול קדמותו הם חלוקים, אך הענין הכולל את כולם קיום חדוש העולם, ובחדושו יתאמת שהבורא נמצא. וכאשר השתכלתי זה הדרך רחקה נפשי מסנו רחוק גדול מאד, וראוי לו שירוחק, כי כל מה שיחשבו שהוא מופת על חדוש העולם ושינויו הספקות, ואינו מופת נזר אלא אצל מי שלא ידע ההבדל בין המופת ובין מחלוקת הנצחון והוא חלק מן הדמיון, ובין ההטעאה, אמנם אצל מי שיודע אלו המלאכות, הענין מכאור נגלה שהראיות ההם כולם יש בהם ספקות ונעשו בהם הקדמות לא בא עליהם מופת, ותכלית יכולת המאמת אצלי מבעלי התורה שיבטל מופתי הפילוסופים על הקדמות, ומה נכבד זה כשאפשר עליו. וכבר ידע כל מעיין וך השכל המאמת שלא יטעה נפשו, שזאת השאלה רצונו לומר קדמות העולם או חדושו, לא יגיעו אליה במופת חותך¹ ושהיא מעמד שכלי, והנה נדבר בזה הרבה, ויסקיף לך מזאת השאלה שפילוסופי הדורות חולקים בה מהיום שלשה אלפים שנה אל זמננו זה כמה שנמצא בחבריהם

אפודי

שם טוב

המדברים החלו מעקרו, ר"ל כי כשיראה הקדמה שאפילו אחר מאה הקדמות יבטל הדעת המוריד עולמו המדברים, ובעבור זה חשבו קצת מן האנשים שגוף העיון הכינאס לזה, והאמת כי הוא בעבור כי זאת הקדמה מוקדת לדת אחר מאה הקדמות, וכנה אין ראוי לומר ראיה המדעות המוריות ולקיים הקדמות איך יתקיים אותו הדעת או על המטע לא

פאם הקדמות סתם החלי נזאת ההחלטה כשהטעם הבאים אחריהם שכל מה שמאמרו לא אמרונו מזד דעות הטוריים אלא מזד שגוף העיון הכינאס לחותו הענין: ו ושהיא מעמד שכלי. ר"ל ששכל האדם יעמוד ויסקיף ויש לו גבול בזה הענין, ר"ל ש"א לא יבא מופת על קדמותו או על חדושו:

יסתברו אצל המהמציאות הוא ראוי שילקח ראיה: אחר המאמרות נמשכות אחר המציאות, ואמר החכם ר' משה הגרובי וזו מן המאמרים שנפלאתי על הרב ר' אייזיק למתמט"אום זה והלא הוא מהדושים אשר אמר אריסטו² כמה שאמר הטבע והאריך ככה במאמר אות הכינאס, כי הנראה לו, דעת חזרו הרב המאמר הזה היה מחזקו בדברי האחרונים ביותר, או טובל לומר כי לא הניע לרב אותו המאמר אלא מפרשת מתמטיו"ם, ולכן יחסו אליו, כי רבים מהמאמרים לא הגיעו כלם לכ"א מהמפרשים: וכן איך הכדיל הרב בספרו דעות המדברים ועיונו בספרי הפילוסופים, כי יחס המדברים בספרי המדברים ותכלית יכולת בעיון בספרי הפילוסופים, וזה ראוי שיעשה האדם אחר יגיעת השכל בעיון המופתי שיעיין ויקרא בספרים וירוך מרצות דברי המדברים, כי מידעת האמת התרת הספקות, ולמה שדברי המדברים הם ספקות על הפילוסופים ראו שיעיין בזה האדם אחר ידיעת האמת: ונהנה אחר הרב כי כל המדברים כלם דרכו דרך אחד במין אף שחלק המין ההוא לחלקים מתחלפים במספר, והדרך ההוא הכולל לכלם הוא שאין בחינה כמה שעליו המציאות מפני שהוא מנהג אפשר בשכל חלופה, וזה הדבר אשר יהיה מטעם המציאות יחשבו הם שהוא על ד' המנהג וההכחמה והמנהג כבר אפשר שיהיה חלופה אצל השכל. והם ג"כ נתקומות רבים ויחשבו אחר הדמיון ויקראוהו שכל, וכאשר הקדמנו הקדמות ההם אשר טעמנו אותם אחר ופסקו הדין במופתיהם כי העולם מחודש, וכשתקיים כי העולם מחודש התקיים בלא מחודש יתקיים שיש לו עושה חדשו, ואח"כ הביאו ראיה על שזה העושה אחד ואח"כ קיימנו בהיותו אחד שאינו גוף, זה דרך כל מדבר מן הרישמעאלים בדבר מזה הענין וכן מהמחמקים להם מאומתנו אשר דרכו דרכיהם, אצל הם מתחלפים בראיותיהם והקדמותיהם נכונים חדוש העולם וטעול הקדמותו אך הענין הכולל את כלם קיום חדוש העולם תחלה ובחדושו יתאמת שהבורא נמצא, ואמר הרב כי כאשר הספקנו בזה הדרך רחקה נפשו ממנו מאד ורחק גדול וכן ראוי שירוחק לכל משכיל, כי כל מה שיחשבו שהוא מופת על חדוש העולם ושינויו הספקות אצל מי שידע ואינו מופת חותך אלא אצל מי שלא ידע בין המופת והנצחון וההטעאה חתגנו מי שידע אלו המלאכות הענין מזהיר נגלה שהראיות כלם יש בהם ספקות ונעשו בהם הקדמות לא בא עליהם מופת: ותכלית יכולת המאמת אצלי מבעלי המורה שיעיין לראות הפילוסופים על הקדמות, ומה נכבד זה כשאפשר עליו אצל לבאר חדוש העולם במופת זה ח"א. וכבר ידע כל מעיין וך השכל מאמת שלא יטעה נפשו שזאת השאלה נקדמות העולם או חדושו לא יגיעו אליה במופת חותך ושהיא מעמד שכלי, והראיה שהיא מעמד שכלי שפילוסופי הדורות חולקים

קרקשקש

מה ששטרו המכריזים הראשונים לקיים דבר ולבטל אפילו אחר מה הקדמות לא עשו זה אלא להסיר הנזק המניע להם בדרך אם ימשכו אחר דברי הפילוסופים: (3) אפשר בשכל חלופה, רצה

כיון שישנה זה המציאות ויחיה בהנהגה אחרת וזאת ההנהגה אשר הונהגה בה: (p) המחמקים אותם, ורצה בו הנמשכים והמבטלים והמבטלים

מורה נבוכים חלק ראשון פרק עא

בחבוריהם, ואחר שהענין בזאת השאלה כך איך נקחה הקדמה נבנה עליה מציאות הבורא, וידעה איך מציאות השם מסופק בו, אם העולם מחדש יש^א אלוה, ואם הוא קדמון אין אלוה, ו אם שיהיה הענין כן לנו בספק, או נאמר שעשינו המופת על חדוש העולם ונכריה בני אדם בכח הורוע לקבל ממנו זה, כדי שנוכל לומר שאנחנו ידענו השם במופת, וזה כלו רחוק מן האמת, אבל הפנים האמתיים אצלי והוא הדרך המופתי אשר אין בו ספק, שיקיים מציאות השם ואחדותו והרחקת הגשמות בדרכי הפילוסופים, אשר הדרכים ההם נכונים על קדמות העולם, לא שאני מאמין בקדמות העולם ולא אקבל מהם זה, אבל בעבור שבודך ההוא יתאמת המופת, ויגיע האמת השלם באלה השלושה דברים, ר"ל, במציאות האל יתברך, ושהוא אחד, ושהוא בלתי נשם, מבלתי הכמה אל גזרת המשפט בעולם אם הוא קדמון או מחדש, וכשייתאמתו אלינו אלו השלש בקשות הנכבדות העצומות במופת האמתי, נשוב אחר כך לחדוש העולם ונאמר בו כל מה שאיפשר לטעון בו, ואם תהיו ממי שישפיק לו מה שאמרוהו המדברים, ותאמין שכבר התבאר המופת על חדוש העולם אני אוהב זה, ואם לא יתבאר אצלך במופת, אבל תקח היותו מחדש מן הנביאים קבלה אין היותו כזה^ב ולא תאמר איך תתאמת הנבואה אם העולם קדמון, עד שתשמע דברינו בנבואה כזה המאמר, ואין אנחנו עתה בזה הענין, וממה שראוי שתדעוהו שהקדמות^ג אשר יסדום וישבום השרשיים ר"ל המדברים לקיים חדוש העולם, יש בהם מהפך העולם ומשנוי סדרי בראשית מה שתשמעו, שאי אפשר לי שלא אוכור לך ההקדמות שלהם ואפני הבאת ראיותיהם, אמנם דרכי זה הוא כמה שאני לך כלל עתה, וזה שאני אומר, שהעולם לא ימלט מדיותו קדמון או מחדש, ואם הוא מחדש יש לו מחדש בלא ספק, וזה מושכל ראשון כי המחודש לא יחדש עצמו אבל מחדשו זולתו ומחדש העולם הוא השם, ואם היה העולם קדמון, ראוי בהכרח במופת כך, שיש נמצא אחד מבלתי נשמי העולם כלם, שאינו נשם ולא כח בנשם, והוא אחד תמיד נצחי אין עלה לו, ואי אפשר השתנותו והוא השם. הנה כבר התבאר לך כי מופתי מציאות השם ואחדותו והיותו בלתי נשם אמנם צריך שילקחו לפי הנחת הקדמות, אז יעלה בדיננו המופת השלם יהיה העולם קדמון או מחדש, ולזה תמצאני לעולם במה שחברתינו בספרי התלמוד

אפודי

ז אם שיהיה הענין כן לנו בספק. ר"ל אם יהיה הענין לנו בספק אם העולם מחדש או קדמון יהיה בספק לנו מציאותו יתברך: ח ולא תאמר איך תתאמת הנבואה. ר"ל לא תאמר אם העולם קדמון היאך אפשר שיהיה מציאות נבואה עד שתשמע דבריו בחלק שני שיש נמצא שכן היות העולם קדמון או מחדש דבר מציאות הנבואה אחת בלא ספק: ט אשר יסדום וישבום הכששים. ר"ל מפני זה קורא המדברים כששים לפי שהם מאמינים עלמים פרדיים שהם טורף לכל דעות הכוזבות: י אמנם דרכי זה. ר"ל אמנם דרך שאני דורך במציאותו יתברך ואחדותו ושלילות הגשמות הוא כך.

שם טוב

חולקים בה מהיום שלשת אלפים שנה כפי מה שנמצא בחבוריהם, ואחר שהענין בזאת השאלה כך איך נקחה הקדמה נבנה עליה מציאות הבורא וי ויהיה א"כ מציאות השם מסופק כ"א העולם נחחדש יש אלוה ואם הוא קדמון אין אלוה וכו', או נאמר שעשינו מופת על חדוש העולם ונכריה ב"א בכח הורוע לקבל ממנו זה כדי שנוכל לומר שאנחנו ידענו השם יתעלה במופת וזה כלו רחוק מן האמת: אבל הפנים האמתיים אצל הרב הוא הדרך המופתי שקיום מציאות השם ואחדותו והרחקת הגשמות יכו דבריו הפילוסופים אשר הדרכים נכונים על קדמות העולם, אף שהאדם לא יאמר הקדמות ולא יקבל זה מהם אצל בעבור שדורך ההוא יתאמת המופת ויגיע האמת השלם וכשייתאמתו אלינו הנה בקשות הנכבדות העצומות במופת אחת נאמר א"כ תחשבו בעולם אם הוא קדמון או מחדש. ונאמר כל מה שצריך לו לטעון כנגד כת הפילוסופים, ואם תחשבו יספיק לו מה שאמרו המדברים ויחשוב שכבר התבאר מופת חדוש העולם. אחר הרב שואל אוהב זה מה שיהא למענין דעת שהשם נמצא, ואם לא יתבאר אצלך במופת אצל יקח היותו מחדש מן הנביאים קבלה בזה אין היותו. ולא תאמר איך אפשר שיהיה הנבואה אם העולם קדום, כי כבר יתשוב החוש שהנבואה היא מהנפלאות האלוהיות ואם העולם מחדש ויקיים הנבואה ואם הוא קדמון לא יקיים, אחר הרב שואל יתברך כן שכבר אפשר שיהיה העולם קדמון והנבואה אמתית כפי מה שיתבאר. אחר זה אחר הרב כי אין לקיים חדוש העולם ממה שאמרו המדברים לפי שיש בהקדמותיהם לקיים חדוש העולם בשני סתרי בראשית מה שתשמעו. ש"א שלא נזכר לך הקדמות שלהם ואופני הבאת ראיותיהם כדי להראות ויפנה וינלה לנו האמת באלו הנה דרושים הנכבדים כי אינו אחר קיום חדוש העולם כפי דרך המדברים שיש להם הקדמות על חדוש זה שער. אבל דרך הרבני נתיב כי העולם לא ימלט מהיותו קדמון או מחדש ואם היה מחדש יש לו מחדש בלי ספק, וזה מושכל ראשון כי המחודש לא יחדש את עצמו ומחדש העולם הוא השם יתעלה, ואם העולם קדמון ראוי בהכרח במופת כך, שיש נמצא בלתי נשמי שאינו נשם ולא כח בגשם והוא אחד תמיד נצחי אין עלה לו ווא"ל בו השנוי ג"כ, הנה יתבאר לך כי מופת מציאות השם יתעלה ואחדותו והיותו בלתי נשם צריך שילקחו לפי הנחת הקדמות ויקיים השלם העולם קדמון או מחדש וכן, כשיתבאר מציאות העולם האלוהי שאלוה העולם אחר שיתבאר שיש לעולם עושה ומחדש ולא שאינו נשם ולא כח בגשם, ואמנם כשיבאנו דרך הפילוסופים אחר שיתבאר כי דרושים היקרים: וכן אמרו ולזה תמצאני לעולם במה שחברתינו בספרי התלמוד כשידענו כי

התלמוד כשידמן לי זכרון יסודות הדת, ואבוא לדבר בקיום מציאות השם שאני אקיימנה במאמרים נוטים לצד הקדמות, אין זה שאני מאמין בקדמות, אמנם אני רוצה שאקיים מציאותו ית' באמונתנו בדרך מופתי שאין מחלוקת בו בשום פנים, ולא נשים זה הדעת האמתי גדול הערך, נשען ליסוד כל אדם יקעקענו ויבקש לסותרו, ואחר יחשוב שהוא לא נבנה כלל, וכל שכן בהיות המופתים ההם הפילוסופיות על אלו השלש בקשות נלקחות ממבט המציאות הנראה (י) אשר לא יוכחש אלא מפני שמירת קצת דעות. ואמנם מופת ראיות המדברים הם נלקחות מהקדמות שהם כנגד טבע המציאות הנראה, עד שהם יצטרכו לקיים שאין טבע לדבר כלל. והנה אפריד לך בזה המאמר פרק בדברי בחדוש העולם אבאר לך בו קצת ראיה על חדוש העולם, ואניע אל התכלית אשר השתדל עליה כל מדבר, מבדלי שאבטל טבע המציאות ולא אחלוק על אריסטו בדבר ממה שהביא עליי המופת כי הראיה אשר הביאו קצת המדברים על חדוש העולם והיא החוקה שבראיותיהם אשר לא הונחה להם עד שבטלו טבע המציאות כולו, וחלקו על כל מה שבאורו הפילוסופים, הנני אניע לכסות הראיה והיא ולא אחלוק על טבע המציאות (י) ולא אצטרך להתגבר על המורנושות, וראיתי שאזכור לך הקדמות המדברים הכוללות, אשר יקיימו בהם חדוש העולם, ומציאות האלה, ואחדותו והרחקת הנשמות, ואראך דרכם בזה, ואבאר לך מה שמתחייב מכל הקדמה מהם, ואח"כ אזכור^ל הקדמות הפילוסופים הקרובות בזה ואראך דרכם, ולא תשאלני בזה המאמר לאמת הקדמות ההם הפילוסופיות אשר אומר לך בקצרה, שזה הוא רוב חכמת הטבע והאלהות, כמו שלא תחיל שאשמיעך בזה המאמר מענות המדברים על אמתת הקדמותיהם, שבוה כלו ימיהם ויכלו ימי הבאים אחריהם ודכו ספריהם, כי כל הקדמה מהם אלא הטעם סותר אותה הנראה ממבט המציאות ויתחדשו עליה הספקות המתרגשות, ויצטרכו לחבורים ורתובחות בקיום ההקדמה ההיא, והתיר הספקות המתרגשות עליה, ולדחות הנראה הסותר להם, ואם אי אפשר בזה תחבולה, ואלו ההקדמות הפילוסופיות אשר אומר אותם לך בקצרה, למופת על שלשת הבקשות האלה, ר"ל מציאות השם ואחדותו, והרחקת הנשמות, רובם הקדמות שיעלה בידך אמיתותם בתחלת שמיעתם והבנת ענייניהם, וקצתם יורוד על מקומות מופתם מן הספרים הטבעיים או ספר מה שאחר הטבע, ותכיון אל מקומו ותאמת מה שהוא צריך לאמת, וכן וכבר הודעתוך שאין וולת השם יתעלה חה הנמצא, ואין ראיה עליו יתעלה אלא מזה הנמצא מכללו ומפרטיו, ויתחייב בהכרח שיבחן זה הנמצא כפי מה שהוא, וילקחו ההקדמות ממה שיראה

שם טוב

אפרידי

וזכו שאני אומר וכו': ב ואלו אצטרך להסביר. ר"ל שאני אצטרך לחלוק על המוחשות: ל הקדמות הפילוסופים הקרובות בזה. ר"ל שביא הקדמות מהפילוסופים הקרובות לנכר נמופת אלו ה' בקשות אבל לא הביא ההקדמות הנמוקות אשר אלו ההקדמות מתווייבו מהם כי יאריך הענין: וכן וכבר הודעתוך שאין וולת השם יתעלה. זה הודיע בפסוק ל"ד:

שאין טבע לדבר כלל, וראיות הפילוסופים על אלו ה' בקשות נלקחות ממבט המציאות הנראה אשר לא ירוחק אל מהפני שמירת קצת דעות. והנה אמר זה אמר הרב שיפריד בזה המאמר פרק בדברי בחדוש העולם וכו' ויגיע אל התכלית אשר השתדל עליה כל מדבר מבדלי שיבטל טבע המציאות ולא יחלוק על אריסטו בדבר שביא עליי מופת, כי הראיה אשר הביאום קצת המדברים בחדוש העולם והיא החוקה שבראיות אשר לא הונחו להם עד שבעטו טבע המציאות כלו וחלקו על כל מה שביארו הפילוסופים ה' א' א' אל אותה הראיה מבדלי שחלוק על טבע המציאות ולא אצטרך להכחיש המורגשות. והנה אמר הרב שיזכור לך הקדמות המדברים הכוללות וכו'. ואחר ואבאר לך מה שראוי מכל הקדמה אשר יקיימו וכו', והרצון בו שיוודע הרב מקום הטעות בזה ואח"כ יאמת שדרך המדברים אינה כלום ואח"כ יזכור לך הקדמות פילוסופיות הקרובות בזה יבאר דרכם: ואלו הקדמות רובם יעלה ממחמת בתחלת שמיעתם ויוסיף לקומות מופתים מן הספרים הטבעיים, הרצון בו יוריד מקומות מופתים מן הדברים הטבעיים או ספר מה שאחר הטבע ותלך אל מקומו יתבאר לך מה שצריך לנכר. וכבר הודעתוך כי אין בנמצא וולת האל ומעשיו ואין ראיה עליו אלא מזה הנמצא מכללו וחלקיו, וזכור מאמר אחתי כולל כל אלו הדברים וזכור חכמת הפילוסופים וכו' שהתחלתי עם הנמצא הראשון וולת שיהא יתעלה דע עצמו וידע הנמצאות מה עצמו בידועה כללית א"כ אין לקחת ראיה למה הנמצא. וראוי שיבחן הנמצא לפי מה שהוא וילקחו הקדמות ממה שיראה מטבעו, כי כל למד ולמוד אמנם מהי מידועה מנארת מעשכלת, כי אין ראוי שהקדמות הדברים יוקבלו כקבלה, אלא שיהיו

קדמות

קרקש

והמתבאר להם: (י) אשר לא ירוחקו, ורצה בו לא ירוחקו. דעות תורות, שאם יחשבו אחר טבע המציאות יראה שהתבאר החמשך אחר טבע המציאות אלא מפני שמירת קצת דעות, ר"ל חוסן נצחים כי לא תצויר התחלה לתנועה סבוכית וכן לאס: פרק

מורה נבוכים חלק ראשון פרק עא עב

סידרה מטבעו, ולזה ראוי שתדע צורתו ומבניו הנראה, ואז אפשר שתביא ראיה ממנו על זולתו, ולזה ראיתי שצריך תחלה שאביא פרק אפשר בו לך כלל המציאות על צד ההנדה, במה שכבר בא עליו המופת והתאמת אין ספק בו, ואח"כ אביא לך פרקים אחרים אוכזר לך בהם הקדמות המדברים, ואבאר דרכיהם אשר יבארו בהם¹ הבקשות ההם הארבעה, ואח"כ אביא פרקים אחרים אבאר לך בהם הקדמות הפילוסופיים ודרכי ראיותיהם על הבקשות ההם, ואח"כ אבאר לך הדרך אשר אני הולך בה, כמו שהנחתי לך באלה הארבעה בקשות:

פרק עב דע כי זה הנמצא בכללו הוא איש אחד לא זולת זה, ר"ל כי כדור הגלגל הקצוץ בכל מה שבו הוא איש אחד בלא ספק, כראובן ושמעון באישות, והשתנות עצמיו, ר"ל עצמי זה הכדור בכל מה שבו, כהשתנות עצמי איש איש מבני אדם על דרך משל, וכמו שראובן על דרך משל הוא איש אחד והוא מחובר מאברים מתחלפים, בבשר ועצמות ונירים, ומליחות משנות, ומרוחות, כן זה הכדור בכללו מחובר מן הגלגלים ומן היסודות הארבעה, ומה שהורכב מהם, ואין רקות בו כלל, אלא מקשה² מלא נקודת, מרכוז כדור הארץ, והמים סקיפים בארץ, והאוויר מקיף במים, והאש מקיף באויר, והגשם החמשי מקיף האש, והם כדורים רבים אחד תוך שני, אין פנוי ביניהם ולא רקות כלל, אלא הקפתם מתוקנת מדובקים אחד באחד, כולם מתנועעים תנועה סבובית שוה אין מהירות ברבר מהם ולא איחור, ר"ל כי כל כדור מהם לא יסתר פעם ויאחר פעם אחרת. אבל כל אחד דבק לשכנו במהירותו³ ואופני תנועתו, אלא אלו הכדורים קצתם יותר מסהר התנועה מקצתם והמסחר תנועה מכלה את תנועת הגלגל המקיף בכל, והוא אשר יתנועע התנועה היומית, ויגיעם כולם עמו תנועת החלק בכל, שהם כולם חלקים בו ונקודות מרכוזי אלו הגלגלים משתנים, מהם מי שמרכוזו מרכז העולם, ומהם מי שמרכוזו יוצא ממרכז העולם, ומהם מי שיתנועע תמיד תנועתו המיוחדת בו מן המזרח אל המערב, ומהם שיתנועע תמיד מן המערב אל המזרח, וכל ככב שבא לו

אפודי

ג הבקשות הסה הד'. ר"ל מציאותו ופעלו ואמדתו ושלילות ההשגחה וחדוש העולם

פרק עב א נקודת ממכזו כדור הארץ. ר"ל שנקודת ממכזו גלגל ערבות הוא כדור הארץ: ב ר"ל כי כל כדור מהם. ר"ל מה שאני לומר שאין מהירות ואיחור בהם כדוריה כי כל אחד מהם אינו עושה תנועה מהירה פסע ופסע תנועה מלוחרת אבל תנועה בזה דנקה, אמנם יש גלגל שפסעו תנועה מהירה יותר מגלגל אחר: ג ואופני תנועתו. ר"ל לאותו זד אשר הוא מתנועע אליו כי כל זמן עושה תנועתו מן המזרח למערב או מן המערב למזרח לא ישעשה פסע תנועה מהמזרח אל המערב ופסע אחרת מן המערב אל המזרח: ד מהם מי שמרכוזו מרכז העולם. ר"ל לומר כמו גלגל ערבות וגלגל הכוכבים הקיימים וגלגל הלכנס,

שם טוב

הקדמות מנאורות וגגלות, וכן זה כי זה הדרך הוא זולת דרך המדברים ולזה ראוי שידע צורת זה העולם כטבעו הגרסה ואז אפשר שתביא ראיה על זולתו. ולכן אמר הרב להביא פרק אחר כיצור בו כלל המציאות ע"י הגדה עם שכבר בא המופת עליו: ואח"כ אמר הרב שצריך פרקים שחזרו בהם הקדמות המדברים וכל זה יהיה בחלק הא'. ונחלק הכ' אביא פרקים אחרים אבאר לך הקדמות הפילוסופיות ודרכי ראיותיהם על הבקשות הסה, ואח"כ תבאר לך הדרך אשר אני אלך בה כמו שצאתי לך באלו הד' בקשות שהוא מציאות הסה ואמדתו והרחקת הגשמות וחדוש העולם, וכ"ו יהיה בחלק השני:

פרק עב

דע כי זה הנמצא בכללו הוא איש אחד וכו', זה הפרק יקר וכבד מאד נקרא שער הקומה, וכבר אח"כ אמר רבי ישמעאל כל היודע שיעורו של הק"ה מוכנה לו שהוא בן העו"ב ואני ועקיבה ערבים בדבר, כולל אחד לא זולת זה כי כדור הגלגל הקצוץ וכל מה שבו מכלל הגרמים השמימיים והיסודות והמורכבים הוא איש אחד בלי ספק כראובן ושמעון באישות, והשתנות עצמיו ר"ל עצמי זה הכדור וכל מה שבו כהשקפות עצמי איש אחד מבני אדם, ופירש זה הענין ואמר בלויז פניו העולם הוא אחד והוא רבים כשם שהאש מחוברת מאברים מתחלפים כדבר ועצמות ומליחות משנות שם הכדורית לחות, כן זה הכדור בכללו הוא איש אחד מחוברת מאברים מתחלפים מהארבעה ומה שהורכב מהם ואין רקות בו כלל שאם היה בו רקות לא היה אחד כמו שבאדם אין בו רקות אלא מקשה מלא נקודת מרכוז כדור הארץ והמים מקיפין הארץ וכו', וזה הבאש החמשי יש בו כדורים רבים אחד תוך שני אין פנוי ביניהם ולא רקות כלל אלא הקפתם מתוקנת מדובק אחד באחד כולם מתנועעים תנועה סבובית שוה, כי כל כדור מהם לא יסתר פעם ויאחר פעם כמו תנועת היסודות כי כל אחד מהם כשקרב אל מקומו הטבעי וימרח אליו ואין התנועה שוה וכל מה שיתנועע תנועה הכרחית מהם כשקירח מתקוות יותר יתנועע בלתי יותר אבל המתנועע בסבוב לא יתאחר פעם ולא ימחר פעם עם שיתאכל בהם כדורים יותר ממחרי התנועה מקצתם והממחר תנועה מכלם הוא תנועת הגלגל המקיף בכל, וכן זה כי לא אמר הרב שיתנועע תנועה הכרחית כמו שישארו רבים עכ"ל הגלגלים יתנועעו בתנועת הגלגל תנועה הכרחית אבל יתנועעו כמו תנועת החלק בכל זה לא יקרא תנועה הכרחית: ונקודות מרכוזי אלו הגלגלים משתנים מהם מי שמרכוזו מרכז העולם והוא כדור הארץ, כי מרכזו גלגל ערבות הוא כדור הארץ וכן גלגל הכוכבים וגלגל לכנס, ומהם שמרכוזו הוא זולת מרכז הארץ, ומהם מי שיתנועע תמיד תנועה מיוחדת לו וכו', לא שיתנועע מן המזרח אל המערב פעם וכן המערב אל המזרח פעם כי מי שיתנועע מן המזרח אל המערב הוא גלגל היחסי לא יתנועע לעולם מן המערב אל המזרח ומהם מי שיתנועע תמיד מן המערב אל המזרח: וכל כוכב שצא לו

ככורים

שבאלו הכדורים הוא חלק מן הגלגל אשר בו הוא עומד במקומו אין לו תנועה מיוחדת בו, ואולם יראה מתנועת בתנועת הגשם אשר הוא חלק ממנו, וחומר זה הגשם החמישי בגלגל המתנועע בסבוב אינו כחומר גשמי הארבעה יסודות אשר בתוכו, ומספר אלו הכדורים המקיפים העולם א"א בשום פנים, ולא בשום ענין^ה שיהיו פחות משמנה עשר כדור, ואמנם אם מספרם יותר הוא אפשר ויש בו עיון, אמנם^י אם יש שם גלגלי הקפות, והם אשר אינם מקיפים את העולם יש בו עיון, ובתוך זה הכדור הקרוב אשר הוא סמוך לנו (ב) חומר אחד מתחלק לחומר הגשם החמישי, קבל ארבע צורות ראשונות ושבע בארבעתם ארבעה גופים, והארץ, והמים, והאוויר, והאש, וכל אחד מאלו הארבעה יש לו מקום טבעי מיוחד בו (ג) לא ימצא בכולם^א והוא מונה עם טבעו, והם גופים מתים אין חיים בהם, ולא השנה ולא יתנועעו מעצמם, אבל הם שוכנים במקומותיהם הטבעיים, ואם יוצאו אחד מהם ממקומו הטבעי בהכרח, בסור הסבירה יתנועע לשוב למקומו הטבעי,^ה כי הנה יש בו זאת ההתחלה אשר בה יתנועע לשוב אל מקומו על יושר,^ט ואין בו התחלה שינוח בה^י ולא שיתנועע בה על בלתי יושר, והתנועות הישרות הנמצאות לאלה הארבע יסודות כשיתנועעו לשוב למקומותם שתי תנועות, תנועה אל

שם טוב

אפודי

הכדורים הוא חלק מן הגלגל וכו', בהפך מה שצדור חכמי ישראל שחשבו שהכוכבים מתנועעים בגלגלים וזה התקינו בתפלות ואחר מוציא חמה ממקומה ולכנה ממכון שבתה, אם לא שיראו הכוכבים כי שיתנועע בתנועת הגשם אשר הוא בו אבל עורא ובית דינו הוא לחמן ואחר כמה שנים נצחו חכמי אמונת העולם לחכמי ישראל: ואמר זה הגשם החמישי המתנועע בסבוב אינו כחומר גשמי דה' יסודות, דעת הרב שיש בגלגלים חמר וישתקפו בו כל בגלגלים ומלך שחמרם אחד יתנועעו כלם בסבוב ומלך שהם מחולקי הצורות יתנועעו זה בחלקו זה זה לתורה וזה למעמד וזה במהירות וזה באיחור זה החמר אינו כחומר גשמי דה' יסודות ילכש צורה ויעדר צורה ומה שהיה אש ישוב אור מה שהיה מים ישוב מים ומה שהיה חם ישוב ארץ וילכו ויבשו בבתהוות קצתם מתקצם, ואמנם צורת הגלגלים הם קבועים בזה ההיול, וכו"ס וכו"ס אחד יתקשו שחמרם מתחלק כמו שצוהם מתחלק, וכו"ס ירשע שאין להם חמר כלל כי כל מי שיש לו חמר הוא הווה ונפסד והגלגלים אינם הווים ונפסדים א"כ אין להם חמר וכלם ישתקפו בתנועה סבובית למה שהם גשמים כדוריים ויתחלק כ"ל חמר מלך כי טבע כל כדור נגדל מחברו בזהירות ומהותם שם מתחלפים פירוש בחין, וכבר יתבאר זה באות לח"ד ממה שאמר הטבע: ואחר הרב

כי אלו הגלגלים אינם פחות מ"ח כדורים, והם אלו כפי דעת המפרשים ש"כ לנגה כוכב וגלגל יוצא לכל אחד ואחד מחלו הרי עשרה ונונה וחמה וכו' גלגלים יוצאים לכל אחד מאלו הרי שש וגלגל ערבות וגלגל הכוכבים הקיימים הרי שנים נמצאו כלם י"ח גלגלים בלי ספק: ומה שאמר הרב אמנם אם יש שם גלגלי הקפות יש בו עיון, אמר זה כפי חכמת התכונה אמנם כפי שרשי חכמת הטבעית הנה הוא נמנע כי לא תהיה תנועת מן המרכיב בתנועת האש והאוויר ולא אל המרכיב בתנועת המים והאש ולא סביב המרכיב בגלגל ערבות והאלו ברא כלם בטבע הטבעי: חוץ זה הכדור הקרוב אשר הוא סמוך לנו חמר אחד מתחלק לחמר הגשם והחמישי קבל ד' צורות ראשונות ושבע בארבעתם ד' גופים הארץ והמים והאוויר והאש, דע כי החמר הארבעה אין לו צורה כלל כי הוא נעדר מהכלם והוא נכח אל כל צורות כספיר שהוא נעדר מכל המראים והוא נכח אל כלם והבין אמרו ושם בארבעתם ד' גופים הארץ והמים והאוויר והאש, וורה בזה הרב כי הצורה הגשמית אינו דבר טעף על הארץ והמים והאוויר והאש כי הצורה הגשמית היא צורת הגשם אשר יש לאלו היסודות והארץ אינו גשם והארץ והמים אינו גשם ומים אלו הגופים אינם זולת אלה היות ארץ ומים ואוויר ואש. וכל אחד מאלו הארבעה יש לו מקום טבעי מיוחד בו ולא ימצא לזולתו והוא דבק עם טבעו, כי המקום דבר נמשך לטבע כל אחד מהם ומשך המקום לצורת כל אחד מהם וכמו שצוה כ"ל מהם מתחלפת כך המקומות מתחלפים מקום הארץ שיהיה תחת המים והמים מקיפים כפי המונה הטבעי וכן האוויר למים ואש לאוויר הוא תכלית גלגל הלנגה: והם גופים מתים אין חיים בהם ולא השנה ולא יתנועעו מעצמם, כי הנה יש בו זאת ההתחלה אשר בה יתנועע לשוב אל מקומו על יושר, וכו"ס ירשע שאין להם חמר כלל כי כל מי שיש לו חמר הוא הווה ונפסד והגלגלים אינם הווים ונפסדים א"כ אין להם חמר וכלם ישתקפו בתנועה סבובית למה שהם גשמים כדוריים ויתחלק כ"ל חמר מלך כי טבע כל כדור נגדל מחברו בזהירות ומהותם שם מתחלפים פירוש בחין, וכבר יתבאר זה באות לח"ד ממה שאמר הטבע: ואחר הרב

קראשק

פרק עב (ב) חומר אחד מתחלק. רצה לומר חומר ראשון: (ג) לא ימצא בכולם. רצה בו היסוד לא ימצא בכולם

מקומו

מורה נבוכים חלק ראשון פרק עב

אל צד המקום, והיא לאש ולאור, ותנועה אל נקודת המרכז, והיא מים ולארץ, כשיגיע כל אחד מהם למקומו הטבעי ינוח, ^ב אבל הגופים ההם העגולים הם חיים בעלי נפש בה יתנועעו, ואין התחלת סנוחה בהם כלל ולא ישיגם שנוי אלא בהנחה בהיותם מתנועעים בסבוב. אבל אם יש להם שכל שיציירו בו, אין זה מבואר אלא אחר עיון דק (בפרק ד' וס' מהלק נ), וכשיתנועע הגשם החמישי בסבוב בכללו תמיד ^ל תתחדש ביסודות מפני זה תנועה הכרחית, יצאו בגללה ממקומותם, ר"ל באש ובאור, וידחו אל הים, ויעברו כולם בנוף הארץ אל עמקה ויתחדש ליסודות ערוב, ואח"כ יתחילו להתנועע לשוב למקומותם, ויצאו חלקים מן הארץ ג"כ מפני זה ממקומותם בחברת המים והאור והאש, והם בזה כולו פועלים קצתם בקצתם ומתפעלים קצתם מקצתם, ויפול להשתנות במעורב עד שיתהוו מהם תחלה ^א הקיטורים כפי מיניהם החלוקים, ואחר כך המחצבים כפי מיניהם החלוקים, ומיני הצמחים כולם, ומינים רבים מבעלי חיים, כפי מה שנוח מזג המעורב, ^ג וכל הוה נפסד, אמנם יתהוו מן היסודות אליהם יפסד, וכן היסודות יתהוו קצתם מקצתם ויפסדו קצתם אל קצתם, שחומר הכל אחד, ואי אפשר המצא חומר מבלי צורה, ולא תמצא צורה טבעית מאלו ההווים הנפסדים מבלי חומר, יהיה הענין א"כ בהיות והפסדות, והיות כל מה שיתהוו מהם ויפסיד אליהם חוזר חלילה, כדמות סבוב

אפודי

כעשוק למקומו הטבעי במהרה, כי חילו היה עושה התנועה בלתי ישרה לא היה הולך אל מקומו הטבעי: ב אצל הגופים ההם. ר"ל הגלגלים המהירים: ל תחלש ביסודות מפני זה תנועה הכרחית. ר"ל מזד תנועה הגלגלים יפסדו כמות זה היסודות ויתנועעו בעבור המהירות ההם מתקומם הטבעי בכרת, או אפשר שבתנועה הגלגל תנועתו המהירה יתנועע בכרת החלק מהאש הדבק לסבובו והחלק שהוא יגיע חלק אחר ויגיע שפולנו לבסוף הארץ וכן הוא האמת: ב הקיטורים. ר"ל לומר האדים: ג וכל ההווה נפסד. ר"ל לומר וכל מה שהוא

שם טוב

הטבעיות והכו הישר הוא יותר קצר שכן שקי התנועות ולכן יתנועעו ביסודות לשבז אל מקומם בדרך היותר קצר ואין בו התחלה שינוח בה ולא שיתנועע בה על בלתי יושר, והתנועות הישרות הנמשכות לאלו ה' יסודות כשיתנועעו לשבז אל מקומם שתי תנועות תנועה אל צד המקיף והוא לאש ולאור ותנועה אל נקודת המרכז והוא למים ולארץ וכשיגיע כ"א מהם אל מקומו ינוח שאין להם מעצמם אלא התנועה לצד במקומם הטבעי אבל הגופים ההם העגולים הם חיים בעלי נפש ומשיגים ומכירים ואחר ההשגה יתנועעו ואין התחלת תנועה בהם כלל לא בעצמם ולא בתקרה כי לא יקרה להם ליאות ויגיעה ולכן לא יתנועעו כלל. ואמנם להם התנועה כשוכרתו לשבז אל מקומם או יתהווה האש במקום התנועה כדרכה בדרך היותר קצר ויפסדו יל להם התחלה התנועה בעצם והתחלת התנועה אלא להתנועע ואין התחלת התנועה בהם כלל: לא ישיגם שני. ר"ל לגרמים השמימיים לא מהויה והפסד ולא מגדול וקוטן מחמתם הכמה ולא שום שני משבר הארץ אשר יתחממו ויתקררו או יקבלו שני אחר לכן הם תמיד על ענין אחד: אלא כהנחה, ר"ל אלא יקרה להם שני לא יהיה אלא במחצביה כי ישתנה יום חלקי קצתם לקצתם בהיותם מתנועעים בסבוב: אבל אם יש להם שכל שיציירו בו אין זה מבואר אלא אחר עיון דק, ויבטו זה הפרק בלחץ הדברים המבוארים אשר א"ל לשום משכיל להכחיש: וכשיתנועע הגשם ה' בסבוב וכו' ויתחדש ביסודות מפני זה תנועה הכרחית יצאו בגללה ממקומם הטבעי, ר"ל באש ובאור וידחו אל המים ויעברו האש והאור והמים בגוף הארץ על עמקה, כי כבר נבאר בשני מהויה והפסד כי כל המתחווים יתהוו במקום התחתון והוא הארץ והאש נגזר עליהם ויתחדש ליסודות ערוב ואח"כ יתחילו להתנועע לשבז אל מקומותיהם כשיפסד הערוב. ויצאו חלקים מן הארץ ומקומותיהם בחברת המים והאור והאש והם בזה כולם פועלים קצתם בקצתם ויתפעלו קצתם מקצתם ויפול בהשתנות במעורב, רמז בזה אל גדר המזג והוא ההתגמלות עד שתקנו לכל איכות התחמה והיא הצורה המזגית, לא שינחץ היסוד האחד לאחר כי זה הפסד אל מזג היסודות אשר היו קודם ויצאו אלו הצורות עם תוספת מהצורה המזגית ולכן היה המחאהוה מהם מורכב לא פשוט וכאלו צורות היסודות תמוז בממוצע בין הכה והפועל, והכן זה, לא מה שכתבו רבים מהפחמים כי צורת היסודות נשאריו במורכב והם נשארים בזה שיפסדו קצת הצורות וישאר קצת שאם היה הדבר כן היה בצורות פחות יותר ואם היו צורות היסודות נשארות במורכב לא היתה בכלל הוויית הפשוטים ואחר היות הפשוטים יהיה כל מה שיתקבצו הוויית הפשוטות, וזה שקר, כי ישתנה השם ובגדר המורכבים כמו ששתנה בפשוטים ולא תהיה בכלל הויה מוחלטת, ולכך זה הדרוש דר"ק ביאור יותר ארוך אבל די בזה ההערה: עד שיתבהו מהם תחלה הקיטורים לפי מיניהם החלוקים, והם המים והשגל והרעם והרוח והכוכבים המדללים ושאר הדברים הנמשכים באור. ואח"כ יתהוו המחצבים והם המקורים כפי מיניהם והם האבנים היקרות והגפרית והסלמנ"ה ודברים רבים לא ימו וימי המחצבים כלם ומינים רבים מהצ"ח כפי מה שישנור מזג המעורב כי אין כולם הארץ והאש אבל יתחלמו הצורות מזד המקבלים: וכל הוה נפסד אמנם יתהוו מן היסודות ואליהם יפסד, כי אלו ה' צורות הם הם התחלות לכל הדברים ההווים הנפסדים המורכבים: וכן היסודות יתהוו קצתם מקצתם ויפסדו קצתם אל קצתם אחר שום משתנים במזג אחד מהם והם הפפים, הנה הורה בזה החכם כי בהתהוות היסודות ישוב הנושא לחומר הראשון ואמנם בהתהוות המורכב אל בהפסדו אליהם לא ישוב כי החמר הראשון אלא בהתחלצות צורות היסודות ואחר היה הדבר כן היה הוויית הפשוטים כהוויית המורכבים: וא"ל המציא חמר בלי צורה וא"ל שימצא צורה טבעית בלי חמר, ולכן נבאר אדם וחוה באחד ואם האדם נברא קודם כי מה שכתוב קודם למה שכתוב ולכן הוצא חוה אל האדם ולא האדם אל חוה, וכן זה: יהיה הענין א"כ כהווייתם והפסדם והויות כל מה שיתהווה מהם ויפסד אליהם חוזר

סבוב הגלגל, עד שתהיה תנועת החומר הזה בעל הצורה בבא בו הצורות זו אחר זו כתנועת הגלגל באנה, בהשגות ההנחות בעצמם לכל חלק ממנו, וכמו שבנוף האדם⁸ אברים ראשיים, ואברים שהם⁹ תחת יד הראשיים, צריכים בעמידתם להנהיג האבר הראש אשר ינהיגם, כן בעולם בכללו חלקים ראשיים, שהוא הנשם החמישי והמקיף, וחלקים שתחת יד הראשיים צריכים למנהיג, והם היסודות ומה שהורכב מהם. וכמו שהאבר הראש אשר הוא הלב מתנועע תמיד¹⁰ והוא התחלת כל תנועה שתמצא בנוף, ושאר אברי הנוף תחת ידו והוא ישלח אליהם כחותם אשר יצטרכו אליהם לפעולותיהם בתנועותיו, כן הגלגל הוא המנהיג שאר חלקי העולם בתנועתו והוא ישלח לכל מתוהה כחותיו הנמצאות בו, הגה כל תנועה שתמצא בעולם התחלתה הראשונה תנועת הגלגל, וכל נפש שתמצא לבעל נפש בעולם¹¹ התחלתה נפש הגלגל. ודע כי הכחות המנועים מן הגלגלים לזה העולם כפי מה שהתבאר ארבע כחות, כח יחיבי הערוב וההרכבה, ואין ספק שזה מספיק בהרכבת המבצעים, וכח יתן הנפש הצומחת לכל צמח, וכח יתן הנפש החיה לכל חי, וכח יתן כח הדברי לכל מדבר, (ג) וכל זה במצוע האור והחושך¹² הנמשכים אחר יושרם והקפם סביב האור, וכמו שאם ינוח הלב כהרף עין ימות האיש ויבטלו כל תנועותיו וכל כחותיו, כן אלו ינחו הגלגלים יהיה בו

שם טוב

חוזר חלילה כדמות סבוב גלגל, כי בהשגא החיות ינשאו האופנים. עד שתיכח תנועת החומר הזה בעל צורה כנחצו הצורות זו אחר זו כתנועת הגלגל באנה בהשגות בעצמם בכל חלק מחלקי הגלגל, כדי ותבאר שהיות הכוחות והפשוטים יתקף לתנועת הגלגל: וכמו שבנוף האדם אברים ראשיים, וכמו שהאבר הראש אשר הוא הלב כי ממנו יוצאות כל הכחות הטבעיות והכנסיות והחיותיות אם הם סובים¹³ ג' כפי הדעת האמיתית וינשאו מהלב והוא מתנועע תמיד והוא התחלת כל תנועה שתמצא בנוף, כי הלב ישלח לכבר הכחות הטבעיות כלם ולמח הכחות הכנסיות ואחר זה אלו ישלחו לכל שאר האברים, כן הגלגל הוא המנהיג לשאר חלקי העולם וכו' הנה כל תנועה שתמצא בעולם התחלתה הראשונה תנועת הגלגל, וזה כבר יתבאר בשעת הטבעי כי כל הכחות ועליו אל תנועת ההתקפה ותנועת ההתקפה יעלה אל תנועת הגלגל שהימיו וכל נפש שתמצא בעולם כבעל נפש התחלתו הגלגל אחר כי כל פועל לא יפעל ולא יתן אלא מה שדומה למה שבעצמו, וכבר יתבאר בפרק רכב שבגלגל ערבות יתאחד בו רוחות ונשמות שעתיד קצ"ה לברוא: ודע כי הכחות מניעות מן הגלגלים כפי מה שהתבאר וכו', והרצון בזה כי לדעת הרב א"ל פועל אחר לעשות צורת המקורים כמו שיחשוב ב"ם ו'אבותח"ד שיחשבו כי ההכנות יקנו הגלגלים ואמנם צורת כל נמצא יקונו מהשכל הנכדל, והרב יסבור שהערוב וההרכבה יפעלו הגלגל לבדו מבחלי פועל אחר שהוא השכל הפועל ולכן אחר בהרכבת המקורים שיספיק הגלגל, ואמנם כאשר חתן הכנס הצומחת ונפש החיה ומה דברי לא אחר שיספיק הגלגל ולכן אחר שיחיהו הנכדל, ולמה שזה יתקדך אל מופת ועיון דק וכוונת זה הפרק כמו רמז הרב אלו הכחות המניעות כל הגלגלים בזה השכל מה שאמר בהרכבה וארבעה מניס לאחד: וכל זה, ר"ל כל הכחות המניעות מן הגלגלים במצוע האור והחושך כי אלו ה' דברים הם סבת החיות וההפסד כמו שרמז הכותב ויאלתר אליהם ואחר נמשך חוויית כל שיחיהו בזה העולם: וכמו שאם ינוח הלב כהרף עין ימות האדם וכו', הרצון בו

שם

אפודי

הוא נסדל אמנם יתהוה מן היסודות: ס אברים ראשיים. ר"ל וס הכדור המוח והלב: ע תחת יד הראשים. רוצה לומר האסמממא והשעים וחולס: פ והוא התחלת כל תנועה שתמצא בו. ר"ל שהכל הוא התחלת כל פועל שימצא בנוף כי שאר האברים הראשיים אינם ראש בתחלתם אלא שהם כלים להנחות פועלם הלב כהם הקד מה שמיני חליתם: ז התחלתה נפש הגלגל. ר"ל נפש הגלגל השכל הפועל אשר הוא עולל מהשכל המניע הגלגל, ואריספ"ו בלא דיו' מספר ב"ח שהמחוייב הוא שיהיה פועל אחד כנפש הממנים וכו"ח הוא שכל פועל יקדוהו נפש האנלח מה גרמים השמימיים, וסילוסופים אחרים יקדוהו הנפש ההוא שכל הפועל והכל ענין אחד במספר, וכחז מאוספ"ו ליו"ן ר"ל בספר מלחמות ה' שמני זה אחר אריספ"ו נפש האנלח מהגרמים השמימיים ולא אחר שכל הפועל, לפי שידוע הוא השכל הפועל הוא המהוה אלו הנמצאות השפלות ונותן להם צורה המיוחדת לכל אחת ואחת ומחוייב הוא שיהיה השכל הפועל נאלץ מהגרמים השמימיים לפי שדבר האחד בעצמו לא יהיה לו ענין פועלים, והשתכל מהגרמים השמימיים הם נותנים המזג וההווה א"כ מחוייב שיהיה נותן הצורה נותן המזג וזהו השכל הפועל אשר הוא נאלץ מן הגרמים השמימיים, ר"ל ממנייהם אשר הגרמים השמימיים נותנים המזג וההכנות, כי הוא יתעלה בלתי אפשר שיספיק מהגשם שכל, וא"כ מזה הצורה הנותנת הצורות היא צורה נאלצת מן הגלגלים ר"ל ממנייהם מאלת הבחינה קודם הרב המורה השכל הפועל נפש הגלגלים כאשר עשה הפילוסוף בספר ב"ח כמו שביארנו, וזהו שאמר הרב התחלתה נפש הגלגל ר"ל המניע היא הצורה הגלגל וסבה לשכל הפועל שיקנה אלו הצורות הטבעיות השפלות, וכשיהיה הענין כן יהיה נגשם האחד אשר הוא פועל אחד במספר הענין אחר והוא הגלגל עם מניעו, כי בבחינה מה רלוי שיקרא הפועל אחר כי המניע היא הצורה לגלגלים. ויש לפרש התחלתה נפש הגלגל שרואה לומר הגלגל הוא המנין החמרים כלם להקביל הצורות וסם הצומח והחי והמדבר, לא שיהיה לומר שהגלגל יקנה הצורות כי התקנה הוא השכל הפועל, וכן דעת הר"ן ר"ל: ק הנמשכים אחר יושרם והקפם. ר"ל שהאור והחושך נמשכים כשהשגם הוא ביושר על הארץ ולא ימשך

קרקשקש

הוא פועל בעצם והקור במקרה מצד שהמגו בו הרוח והרוח המבואר בו קיום כל המצאות, והאור אשר הוא סבת היום הוא גרע בהתהפכות הניצוץ המכה על הארץ ואחר שב אחר כמו

הבחר

מורה נבוכים חלק ראשון פרק עב

בו מיתת העולם בכללו ובטול כל מה שבו, וכמו שהיה אמנם הוא חי כולו בתנועת לבו אע"פ שבו אברים נחים לא ירגישו, כעצמות והאליל חולתם. כן זה המציאות כלו הוא איש אחד חי (ז') בתנועת הגלגל אשר הוא כרמות הלב מבעלי הלב, ואע"פ שבו נופים רבים נחים ומתים, הנה כן צריך לך שתצייר כל זה הכדור איש אחד חי מתנועע בעל נפש, ^י כי זה המין מן הציור הכרחי מאד כלומר מועיל מאד במופת על היות השם אחד כמו שיתבאר, וכזה הציור יתבאר ג"כ שהאחד אמנם ברא אחד כמו שאי אפשר שימצאו אברי האדם בפני עצמם והם אברי אדם באמת, ר"ל שיהיה הכבד בפני עצמו או הלב בפני עצמו או בשר בפני עצמו, כן אי אפשר חלקי העולם קצתם מכלתי קצתם ש (ה) בזה המציאות המיושב אשר דברנו בו, עד שימצא איש מכלתי ארץ, או ארץ מכלתי שמים, או שמים מכלתי ארץ, וכמו שבאדם כח אחד יקשור אבריו קצתם בקצתם וינהיגם ויתן לכל אבר מה שצריך שישמור עליו תקנון וידעה סמנו מה שיוקרה, והוא אשר בארו אותו הרופאים ואמרו הכח המנהיג נוף החי, ^ז והרבה פעמים יקראוהו טבע, כן בעולם בכללו כח יקשור קצתו בקצתו, וישמור מינו מינו יאבדו וישמור אישי מינו גם כן ^א מדת מה שאפשר לשמור, וישמור גם כן ^ב קצת אישי העולם, ^ג זה הכח יש בו עיון אם הוא במצוה הגלגל אם לא. וכמו שבגוף אישי האדם דברים

מבונים

אמר

שם מוב

ימשך האור וקשה שמש מקיף הארץ תחת האופק ולו ימשך החשך: ר' כי זה המין מן הציור בו. ר"ל שזה הציור והוא היות השול כללו כחי אחד הוא מועיל אל היות השם יחי אחד כי ככר המבאר שכן החלד לא ילא רק אחד, וימנעל ג"כ שהוא יתכנר אחד בטבור היות כל העולם אחד וממחיד אל צורה אחת פשוטה וכל החלקים הולכים השלמות והנורה לקצת: ש' ש' צוה המציאות המיושב אשר דברנו בו. ר"ל אחד העולם העולם על טבעו ח"ל שימצא קצת מכלתי קצת, וח"ל המציאות המיושב, האדם שכרד הש"ת העולם אז הים אפשר שמיצא קצת מכלתי קצת: ז' והרבה פעמים יקראוהו טבע. ר"ל והוא הנפש החיונית: א' מדת מה שאפשר לשמור. ר"ל והוא הזמן המוגבל לו לחיות כפי מזנו והרכבו: ב' קצת אישי העולם. ה' הגלגלים: ג' זה הכח יש בו עיון אם הוא במצוה הגלגל אם לא. ר"ל זה הכח המנהיג

אחד חי יצאו ממנו דברים רבים, והכח בזה הציור יתבאר ג"כ שהוא אחד ברא אחד מכלתי שיוסמך איך מהאחד ויבאו רבים: וכמו שח"ל שימצאו אברי האדם בפני עצמן והם אברי איש בלחמם וכו', בזה המציאות המונח אשר דברנו הכה שהוא המציאות הגשמי, וחולס עולם השכלים הכה לא דבר הכה למה שהוא ממוסר מחד כי כפי דעת הקדמות אי אפשר שימצא אחד מהשכלים ולא היות מכלי שימצא עולם הגשמי, ואחכס כפי דעת החדש אפשר שימצא האלו ולא ימצא העולם, ולכן התנה הכה בזה המציאות המיושב אשר דברנו בו עד שימצא לש מכלי ארץ או ארץ מכלי שמים או שמים מכלי ארץ ולכן אמרו חכמינו ז"ל קורא אני אליהם ועמדו יחדו, הפך הגאמר שמים נבראו תחלה או ארץ נבראת תחלה, וזה הסוד גלבו ארץ הכחמים בראשית ברא אליהם את השמים ואלו הארץ, כיוס שעות ה' אליהם ארץ ושמים, ודע כי חלקי האדם שימצאו בלדס יצדקו שם עליהם כי הכשר יקרא בשר והעצמות עצמות והגידים גידים וכשנפרדו ונלקחו מהאדם הכשר לא יקרא אלא בשותף השם, וכ"ש לראש הכליו וכו"ב שכתב האדם שבהלקים לא יקראו כשם אשר נקראו קודם שמת. וכמו שבלדס כח אחד יקשור אבריו קצתם עם קצתם וינהיגם ויתן לכל אבר מה שצריך שישמור עליו וידעה ממנו מה שיוקרה, וזה הרצון כי שיתן לכל אבר ואבר מה שצריך שישמור לתקונו בלפון שדחת ממנו ג"כ מה שיוקרה, והוא אשר בלדס אחת הרופאים ואמרו הכח המנהיג נוף החי כו', והרצון כי שיהיה מכלל העולם, אחד לשמור המין לעולם, והשני לשמור האיש הזמן הקצוב לו ביותר מעולה שאפשר והוא הרמו במעשה וידו אדם מחמת כפייהם, ואחכס ייחסם ללדס לכיות ידו אדם היותר טובות והמקימות השארות האיש והקדומים מהמקומות יקרא ידו הכעל חי, זה הכח יש בו העיון אם הוא במצוה הגלגל אם לא:

אמר הרב משה הכרמלי הנה תוכל להבין שכן שכתב הקושר אשר בלדס נוף החי יקרא עכשיו כח הכח הקושר אשר בעולם בכללו השמר המינים והאליהם השמימיים והשומר מדת מה שאפשר לאליהם הכוים וגפסדים ומנהיגים יקרא טבע הכולל, כשיאחרו בכלל הנמצאות שהטבע לא יעשה דבר לבטלה, וכמו שהטבע האליהם בחי מושפע מלזרת החי כן הטבע האליהם הכולל הוא מושפע מן ההתחלה הראשונה, וכמו שהראשון הוא זרית הגלגל כולל לומר קרישקש

רוצה כי בו הגלגל הוא למציאות כמו הלב לבעל הלב מבפנים והגלגל מבחוץ. וכן נוכל לומר אשר הוא בו שהמציאות הוא בו תחת הגלגל והגלגל הוא לו כרמות הלב לבעל הלב: (פ) בזה המציאות המיושב אשר דברנו בו. רצה בזה אשר שנבאר ברצון הבורא ונתישב אבל בעת הברואה התי

הכדור הקטן שאם תורקנו בחוק על הכותל ישבו אחר כך הניצוץ במקום הזרת ההתחככות למעלה כמו שכתב עשר מילין, והחלק האחרים אשר הוא עניו הוא קר כמו שהתראה הקדירות הגדול בהרים הגבוהים אפי' בימות הקיץ והחלק העליון הקרוב לאש הוא חם: (ז') בתנועת הגלגל אשר היא כרמות הלב לבעל הלב

מכוונים, מהם מה שכוון בהם שמירת איש, ככלי המזון, ומהם מה שכוון בהם עמידת מינו, ככלי ההולדה, ומהם מה שכוון בהם צרכו אשר צריך אליו במונותיו וזולתם, כידים וכעניים, ובהם גם כן בדברים בלתי מכוונים לעצמם אבל הם דבקים ונמשכים אחר מן האברים ההם, אשר המט ההוא המיוחד הכרחי בהתקיים הצורה ההיא לפי מה שהיא, עד שיעשו הפעולות ההם המכוונות ונמשכו אחר היותו המכוונת לפי הכרח החמד בדברים אחרים, כשער הגוף, ומראו, ולזה לא ימשך עניין אלו על סדר, והרבה פעמים יעדר קצתם, וימצא היתרון גם כן בהם בין האישים רב מאד, מה שלא יהיה זה באברים, שאתה לא תמצא איש יהיה לו כבד עשרה כפלי כבד איש אחר, ותמצא איש נעדר הזקן או שער מקומות מן הגוף, או שיהיה לו זקן עשרה כפלי זקן איש אחר או עשרים כפל, וזהו הרבה בזה הבת (ר"ל יתרון השער והמראים), כן במציאות בעצמו מינים מכוונים מן ההויה קיימים נמשכים על סדר אין הבדל ביניהם אלא מעט, לפי רוחב המין ההוא בכמותו ואיכותו, ומיני בלתי מכוונים, אבל נתחייבו לשבע ההויה וההפסד הכולל, כמו מיני התולעים המתילים מן האשפות, ומיני בעלי חיים המתילים בפירות כשיתעפשו, ומה שיתילד מעיפוש הליחות ותולעים המתילים במעיין ויוצא בהם. סוף דבר יראה כי כל מה שלא ימצא בו כח הולדה לדומה לו הוא מהו הכת, ולזה לא תמצאם שומרים סדרם וואע"פ שאי אפשר מבלעדיהם, כמו שא"א מבלתי מראים משתנים ואי אפשר מבלתי מיני שער בבני אדם, וכמו שבבני אדם נשמים אישיהם עומדים באברים השרשיים, ונשמים עומדים במין לא באיש בליחות הארבעה, כן במציאות בכללו נשמים קיימים עומדים באיש והוא הנשם החמישי בכל חלקיו, ונשמים עומדים במין ביסודות ומה שיורכב מהם.

וכמו

אמורי

שם טוב

שהוא נמצא בגלגל ר"ל נמצא עמדות שהיא צורתו הנכדלת אך לא כמו שחשב הרב שכבר יהיה נמצא בגלגל לדעתו באמתת הגלגל ושלא יושפע ראשונה מן הראשון, והמופת על זה כי זה הכח קושר העולם ככלו וזו נקשרו כל הכחות הרוחניות והגשמיות המניעות הנפשות והשכלות ואין יקושר לכחות הנכדלים כח הנא מנשם, והמופת מנואר ונעיון גלגל ועל כן אין לספק אם הוא נמצא בגלגל אם לא כי הוא מושפע מן התהלה הראשונה:

אמר שם טוב כי הוא משפיע השכל דבר שלא יהיה שכל זה דבר קשה הציור מאלו, ולכן יספק הרב אם זה הכח הוא נמצא בגלגל אם לא, ודע כי הקושר לעולם הגשמי הוא כח גשמי והקושר לעולם הגשמי שיהיה אחד עם הרוחני והוא האל יתעלה ולכן היה העולם אחד עם המיוחד הגרם השמימי הוא כח אחד עם זה העולם הוא זולת

המיוחד עולם השכלי עם הגשמי וזה דבר מבוחר ויש בזה דעות נפרדים והדבור בהם לפי שהוא הפך המפורסם מחכמים ועז. וכמו שבנוף אישי האדם דברים מכוונים וכו' ומהם מה שהם משתמשים לאלו הכחות כמו הידים והעניים ושאר האברים הכלליים, וכל אלו הדברים מכוונים ובהם דברים בלתי מכוונים לעצמם אבל הם דבקים ונמשכים אחר מוז האברים ההם לפי הכרח החמד ונמשכו אחר הויות המכוונות כשער הגוף ומראו, ולמה שאלו אינם מכוונות לעצמם לא ימשכו על הסדר וימצא היתרון בהם בין האישים רב מאד מה שלא יהיה זה באברים אשר הם מכוונים, שאתה לא תמצא איש יהיה לו כבד עשרה כפל כבד איש אחר ותמצא איש נעדר הזקן או שער מקומות מן הגוף או שיהיה לו זקן עשרה כפלי זקן איש אחר או עשרים כפל, וזהו הרבה בזה הכת, ר"ל יתרון השער והמראים כן במציאות בעצמו מינים מכוונים מן ההויה קיימים נמשכים על סדר אין הבדל ביניהם אלא מעט לפי רוחב המין ההוא בכמותו ואיכותו ומינים בלתי מכוונים אבל נתחייבו לשבע ההויה וההפסד הכולל, כמו מיני התולעים המתילים מן האשפות, ומיני בעלי חיים המתילים בפירות כשיתעפשו, ומה שיתילד מעיפוש הליחות ותולעים המתילים במעיין ויוצא בהם. סוף דבר יראה כי כל מה שלא ימצא בו כח הולדה לדומה לו הוא מהו הכת, ולזה לא תמצאם שומרים סדרם וואע"פ שאי אפשר מבלעדיהם, כמו שא"א מבלתי מראים משתנים ואי אפשר מבלתי מיני שער בבני אדם, וכמו שזה הכח הוא נמצא בגלגל אם לא, ודע כי הקושר לעולם הגשמי הוא כח גשמי והקושר לעולם הגשמי שיהיה אחד עם הרוחני והוא האל יתעלה ולכן היה העולם אחד עם המיוחד הגרם השמימי הוא כח אחד עם זה העולם הוא זולת

ונכסד

קרישקש

היו קצתם בלתי קצתם או הכל נברא בעתה שהיתה התהלה לזמן ואיננה זמן ואחר כך נתגלו הדברים זה אחר זה ואע"פ

מורה נבוכים חלק ראשון פרק עב

וכמו שכחות האדם המחייבות להיותו^ח ועמידתו, מדת עמידתו הם בעצמם המחייבות^ט להפסדו ואבדו, כך סבות ההווה הם בעצמם סבות ההפסד בכל עולם ההווה וההפסד, והמשל בו שאלו הארבע כחות הנמצאות בנפש כל נפש, והם הכח המושך, והמחזיק, והמעכל, והדוחה, אלו היה איפשר שיהיו אלו הכחות ככחות השכליות עד שלא יעשו אלא מה שראוי ובעת הראוי ובשעור הראוי, היה אדם נצל סמכות גדולות מאד וחללים רבים. ואמנם בעבור שלא היה זה אפשר, אבל הם עושים מעשים טבעיים מבלי מחשבה והשתכלות, ואינם משיגים מה שיעשוהו כלל, התחייב שיתחדשו בעבורם חללים גדולות וסכות גדולות, ואע"פ שהיו הם הכלים בהווית האדם ובעמדו המדה אשר יעמוד, ובאור זה כי הכח המושך על דרך משל אילו לא היה מושך אלא הדבר הנאות מכל צדדיו והשעור הצריך אליו לבד, היה נמלט האדם מחללים ומסכות רבות, אבל בעבור שאין הענין כן אבל ישמור אי זו ליחה שתזדמן^י מסוג משיכתו, (ו) ואע"פ שהליחה ההיא נטתה מעט בכמותה ואיכותה, יתחייב מזה שימשוך הליחה אשר היא יותר חמה ממה שצריך או יותר קרה או יותר עבה או יותר דקה, או תמשוך^כ יותר ממה שצריך ויחנקו בזה הגידים ויתחדשו הסתום והעפוש ויפסד איכות הליחות וישתנה כמותם, ויתחדשו חללים כגור והחזק והיכלות או מכות גדולות וננעים גדולים כמורסא שקורין גרג'ק בלעז, והיצרע והאיכל עד שתפסד צורת האבר או צורת האברים, וכן הענין גם כן^ל בשאר הכחות הארבע. כן הענין בעצמו בכל המציאות הענין המביא להווית מה שיתהוו והמשך מציאותו מדה אחת, והוא ערוב היסודות בכחות הנלגליות המגיעות אותם הספחות כהם, היא הסכה בעצמה בהתחדש סבות מזיקות במציאות, כורסים, והמטר הסוחף, והשלג, והברד, והרוחות החזקות, והרעמים, והברקים, ועפוש האויר, או התחדש סבות ממתות מאד, יכלו ארץ או ארצות או איקלים, בהשקע מקומות, והרעש והוועות, והמים השופעים בן הימים והתהומות. ודע כי זה שאמרנוהו כלו מדמות העולם בכללו באיש מבני אדם, לא מפני זה נאמר באדם שהוא עולם קטן, כי

אמר

שם טוב

אף שם נמלאת בזמן מלך היות מורכבת: ח ועמידתו מדת עמידתו. ר"ל שיהיו הימים הספיעים הראויים שיהיה מזגו והרכבתו: ט להפסדו ואבדו, ר"ל שם בעצמם מחייבות שיהיה נחלד ונפסד קודם זמנו כהוא לו נפוח: י מסוג משיכתו. כוזה לומר שימשוך לדומה או שמורה נפסדת אשר שהיא דומה או שמורה הוא מסוג מה שימשוך האבר שהוא: כ יותר ממה שצריך, ר"ל או ימשוך כמות יותר ממה שצריך: ל בשאר הכחות הארבעה, ר"ל כמו מה שיקרה ממה המשך כך יקרה משאר הכחות אשר הם ארבעה עם הכח המשך:

הוא אינו יודע מה שיעשו אבל יפעל מסוג פעולו, כענין הסמים המשלשלים כי המשלשל הכח ימשוך ראשונה מה שהוא מטעם משיכתו וכל מה לא ימלא מה שימשוך ימשוך משאר הליחות לכן התחייב שיתחדשו בעבורם חללים גדולים ומכות אע"פ שהיו הם הכלים בהווית האדם ובעמדו המדה אשר יעמוד, ובאור זה כי הכח המושך על דרך משל אילו לא היה מושך אלא הדבר הנאות לו מכל צדדיו והשעור הצריך אליו, והרצון בו שיהיה הכמות והאיכות כמות שאלו יוכיח המון בלתי נאות לא ימשיכו או שיהיה רב הכמות לא ימשיכו, אבל הכח המושך אי אפשר מכלתי שימשוך בן שחיה הליחה רעה או רכה או יותר חמה ממה שצריך או יותר עבה או יותר דקה או שתמשוך יותר ממה שצריך עד שתפסד צורת האבר או האברים ויתחדשו חללים רעים ונאמנים, וכן הענין גם כן בשאר הכחות הארבע. כן הענין בעצמו בכל המציאות ענין המביא להווית מה שיתהוו והמשך מציאותו מדה אחת והוא ערוב היסודות בכחות הנלגליות המגיעות אותם הספחות כהם היא הסכה בעצמה בהתחדש סבות מזיקות במציאות, כורסים והמטר הסוחף והשלג והברד והרוחות החזקות והרעמים והברקים ועפוש האויר או התחדש סבות ממתות מאד יכלו ארץ או ארצות או איקלים בהשקע מקומות והרעש והוועות והמים השופעים בן הימים והתהומות, כי אלו הדברים הם סבות ההווה הם בעצמם סבות ההפסד, ונכח רמז הרב לרעות כחות הנלגלים כי סבות ההווה הם סבות ההפסד אלא שהם סבות בחקירה וזה נכנס רע על המציאות בחקירה, וזהו היין ויותר קלת מברעות הבאים לזדיוק, אם מעצמם מלך הכחות הטבעיות, ואם מסבה מחוץ כי בהתחדש כחות הנלגלים יתחדשו סבות מזיקות וכל ארץ או ארצות ואיקלים וכל שכן איש אחד יוכיח מי שיהיה, וזהו הקדמה למה שאמר הרב בספר איוב באמרו אי אלהים נפלח מן השמים וכו' או ויהי רוח גדולה באה מן המדבר וכו' והכן זה. ודע כי כל מה שאמר הרב בזה הפרק הוא לגרר מעשה בראשית ולגאר מעשה מרכבה ולגאר ההשגחה ולגאר התורה והמלכות, ואנחנו כבר רמזנו על קלת מהדברים: ודע כי זה מה שאמרנוהו כלו מדמות העולם וכו': אמר שם טוב אני שמעתי

קרישקש

(ו) ואע"פ שהליחה ההיא נטתה מעט בכמותה ואיכותה. דעה בזה ידע שפעם סקו השוין מצד הכמות שיש בה יותר מן הראוי מצד

לשך

12

אשר

נפסד הכח ככללם וכן ג"כ אם יפסד לב האדם יפסד האדם
ג"כ אם יפסד השכל בזהם יפסד האדם והיה אויב
נפסד הכל, והכן זה מחד ודעהו כי יתבאר מזה על אריות
ותחלת הברס שמתמיה ומפני שהשי" הוא יקיים מצאות
כי הוא חיי העולם והוא נורת העולם כמ"ס וישנב כי
ש מני אדם לא יתחלה בדבר שאריות וכו', כי השכל או
העולם הכללי לא דבר כמו שאמרנו ח"ל גמירי למעלה
השכלים הכלליים שן הברמים שמתמיהים או יתנו כח לא
המטיב החונן אשר יעשו זה לגדיבות טובעיהם כי הם
סס יחי' והחלק השני שמתאב דמיון אשר דמיון שכל
ועולם ככללם בהפך בעבור שמו מקיף בפתחות
שפולן לו הפך, ואולם הדברים שזו תלה שם מורכבים
ויקיימים יהיה בעבור תנועת הגלגל ולכן הושמו שיהיו תוך
הגשמים כלם: ואמר הרב כי חף שכלם והגלגל בלתי
יהי קצת דמיון כי כל מה שירחק ממנו הבררים הוא קטן
כי הרחק יותר מרוחק מטעם בגלגל להרחקתו ממנה
בזוהה על רוע תלקה וזה לרחקה מן הגוף הנכבד המאיר
הנכבד בכלתי נפסד, ואמר המאיר הנוקן האורה, וזה
ולת האורה וייוחדו הנוכבים בלורם מנין שאר חלקי הגלגל
ואחריו המטעם כי התנועה שחיות וחיות מתנועה ואור
הפילוסופים שהגלגל לא יהיה במרחקיה ואם ימצא להם

אשר ה' קורא, וכמו שהאדם יתנבא בזה הכח ואילו דמיון אחד מבני אדם שגלגל זה הכח לא די שיהיה בכ"ח אבל יקרה יותר פחות ממנו, כי במציאות דבר אחד הוא המציב לגלגל המניע לגרוי המלאכה הראשונה שהוא לגלגל ערכות אשר נתן לו כח ההנעה אשר יביא בו מה שזולתו ואילו ידמה האדם בנפשו בעול הדבר האות בעלמא נתימא דהכדור עצמו ממט וחתך יד הראש ודנדבה דהכדור יתקן נתימא הכדור בכל חלק ממנו והדבר האות האלוא יתחדך שמו וכו'; אמר שם טוב הכן מה שאמר הכי כי האדם מזה שהוא צ"ח אלו ינוטול כל האברים ויבן ויפטר בגרם השמימי ויסדו לו העולם ככלו וכו' וכן לעתיד, כי אם יסדו השכל הראשון האלוא וי' את' דהשכל הוא החחלה לכל הדברים ועל איה דז הוא העולם והוא יתמיד מיתורו נקרא השם בשלוש ח' שותמתי בעולם, ודע כי זה דמיון אשר דמיונו העולם "כללו" כלל יקבלו תופלת במה שיביאנו מתחת יד, ואמנם מוכיח יבין ולא מקביל, אבל כל מה ששיעור ההכנה יצא אליו תופלת כלל נתימא מה שיתקנו כפי כתיבתי שוליס ונעלם למעלה כל לתופלת כל כי לדרחוסו מכל הכעל חי הוא במצעתיו ושאר האברים וכו', והענין בעבור שבוש ענין שלא יקבל בגרם השמימי הספד בעבור המספדי ויספדו קצתם וקצתם אלו יבין שגמרים המקיץ והגלגל למה שאין לו הפך הוא המקיץ והוא מחוץ לתדמים למה שהאחד מחוץ והאחר בחצת עס כל זה יש במעלה וכו', ולכן אמר ארבעי' בראשון מספר מחוץ במעלה ולכן אמרו חז"ל והאדך היתה שבת וכו' חוזה הכדור המתנועע על הדק הפשוט ר"ל הגלגל, ורצה באומר בחלק מה שחמנו והם הכוכבים, והרצון בציבור כי בהכירות לעצמם ומקשיטתם ושאר החלקים יותר וזכס וזבירים, שלמות לדרים העצמיים, ואמרו יותר הפשוט באומר

קיום הגוף: (ח) הראש הראשון. רוצה בו והוא הראש כלומר האדון והמושל. הראשון, רוצה בה שיש לו ראשוניות מעלת וכבוד וכמו כן קראתו ראשון אחר שהשאר כלם חלקים בו, וכן קראתו

מצד האיכות שהיא יותר חמה מן הראוי: (f) כן במציאות דבר אחד. רוצה בו השי"ת, והוא המניע לאברו, רוצה בו מה שהוא אבר העולם וקיומו כמו שהאבר הראשי והוא הלב הוא

מורה נבוכים חלק ראשון פרק עב

מן הנוף הנכבד המאיר הבריר המתנועע הדק הפשוט (ר"ל הגלגל), וכל אשר יקרב לו גשם יקנה מסנו מעט מאלו המדות כפי קרבתו ויהיה לו קצת מעלה על מה שאחריו. והשלישי כי זה הכח המדבר הוא כח בנוף ובלתי נפרד ממנו, והשם ית' אינו כח בנוף העולם אבל נפרד מכל חלקי העולם, והנהגתו יתעלה והשגחתו מחוברת לעולם בכללו ^ז חבור נעלם מסנו תכליתו, וכחות בני אדם מקצרות לדעתו, ^ח כי המופת יעמוד על הבדלו יתעלה מן העולם ^א והנקותו ממנו, והמופת יעמוד על מציאות מעשה הנהגתו והשגחתו בכל חלק מחלקיו ואפילו הדק הפחות, ישתבח מי שנצחנו שלמותו. ודע שראוי היה שנרמזה יחס האלוה ית' לעולם ^ב יחס השכל הנקנה הנאצל לאדם אשר אינו כח בנוף והוא נבדל

שם טוב

חמר הוא צשקות בשם החמרים אשר נכאן וזה מפני הכח אשר כס בלתי, וירצה בפשט שאינו מורכב בשאר הגשמים, והאמת כי הוא פשוט שאינו מורכב מהוילי וזורה, אמנם חשב הרב שהוא בעל נפש ושכל ושהנוף הוא מורכב מחמר וזורה אלף שאינו כמו הדברים אשר נכאן אבל האמת שהגלגל אין לו חמר ואינו אלף מרחיקו כדורים והנכדל צורתו ולכן ידבק שהוא פשוט יותר ממה שאמר הרב שהוא פשוט: והנכדל כג' אשר בו נכדל תדמיו האדם העולם ככללו כי זה הכח המדבר הוא כח בנוף ובלתי נפרד ממנו וכי, ^ז ר' שאינו כח מעורב אבל הוא דבר נכדל בתכלית הבדל במציאות וכמהות ועם כל זה המופת יעמוד על מציאות מעשה הנהגתו והשגחתו שהוא בכל חלק מחלקיו: ואפילו דק הפחות. ר"ל החלק הפחות מהעולם ויש ממנו אופן הכל ויזקק ארזים ממנו כשאר דבק לו

אפודי

לו: ש חבור נעלם ממנו, ר"ל שהחבור וההקשר ההוא הנכבד יעלם מן המין האנושי: ת ר' המופת יעמוד. ר"ל מפני מה כחות נ"ל מקצרות מזה החבור וההקשר הנכבד כי המופת בא על יד הש"י נפרד מן העולם בכל ד: א והקצרות ממנו, ר"ל שאינו מניע גלגל ערכות ומלך אחר יש מופת על שהש"י עושה מציאות ההנהגה וההשגחה לעולם בכל חלקיו ואפילו הדק הפחות ואם הוא ית' מנהיג זה העולם בכל חלקיו ימחייב שיניע גלגל ערכות, ואל"כ אנהו בין צ' המקבילים ישתבח מי שגנחו שלמותו, ובאמת כן הוא שהש"י מניע גלגל ערכות, וזה שאמר למעלה בזה הפרק ו' הכח לר"ך חזק אס הוא במצו הגלגל אס לא: ב יחס השכל הנקנה הנאצל. ר"ל שהשכל הנקנה הוא נפרד ונכדל מן האדם בכל מין ממנו ההבדל ואינו כח בו ואל"כ היה ראוי לדמותו ית' לשכל הנקנה:

וא"כ אנו בין שני מקבילים, כי מלך שהמניע יחוייב שיהיה נכדל יחוייב שהשם ית' יהיה נכדל מהעולם, ומלך הוויית המתקנים יחוייב שיהיה נמצא ודבק עמהם ואינו נכדל מהם א"כ כחות בני אדם מקצרות לדעת על איזה דבר הוא ועם כל זה אנו אומרים שהוא נכדל מהעולם ושהוא אינו כח בגשם, וזה אמרו ישתבח מי שגנחו נבדלמותו, כי אף שיש לנו מופת לומר שהוא דבק לעולם עם כל זה אנו אומרים עליו שהוא נכדל מצד גודל שלמותו: ואמנם החכם ר' משה הגרובני אמת כי הוא נמצא בשלמותו כי לא ישיגו בלואו אשר ישיג עצמו, אמנם מצד המופתים האלו אין צווח כי אין בהם סתירה כאשר תבין מה שפירשנו, כי הכח הקושר שהוא המושפע מהעילה הראשונה לא שהוא הוא כמו שהטבע האנושי החי מושפע מלצורת החי ולא שהוא השלמות הראשון אשר הוא הנפשו, וזו מאמר אכן רש"ד ממה שאמר וזה הכח נקשר בכח המושפע מן ההתחלה הראשונה ואם הוא הקושר נמצא ולכן ירון דבורו עליו, וא"ל לי מצלי שאגלה לך סודו ואומר כי מאמר הרב הנה רמו על מאמר המדברים שהתחלה הראשונה היא נמצאת בכל דבר ובאלו לקח זה חכם, ודע זה: אמר שם טוב אס הדבר כמו שאמר זה החכם לא היה אומר הרב שהשם ית' סבה רחוקה, אבל בכל מאמריו יראה שהשם ית' אינו צורת גלגל לא שכן שיהיה נמצא עם כל דבר ודבר, אבל כוונת הרב בצאורו כי המופת יעמוד על הנהגתו והשגחתו בכל חלק מחלקי העולם ולכן יחוייב שיהיה דבק עמהם מצד הדברים הנאים ממנו שהם השכלים הנכדלים והשכל הפועל במציאות אלו הגלגלים אשר מפני אלו הדברים יראה השגתו בכל דבר ותקצרתו הנפשות לדעת איך עם היות סבה רחוקה לכל הדברים ימצאו המסובבים על תכלית ההנהגה שאפשר שיהיה: אמר שם טוב מה שאמר הרב כי הכח המדבר הוא כח בנוף בלתי נפרד ממנו, כבר אמרנו שזה לא אמרו שום פילוסוף ולא שמענוהו אלא לרב, וראוי להפלא ממנו בתכלית הפלא שאר"ס י' ביאר במופת שהשכל ההיולאני בלתי מעורב עם בנוף וכל מפרשי ספרי הסכימו ע"ז, וכבר אמר הרב שהשכל ההיולאני אינו אלא הכנה לבד ואם היה כח בנוף לא ידבק שיאמר עליו שהוא הכנה לבד ויבוא עצמו בסותרים, אלא אם לא יראה כי הכנה למה שהיא צריכה אל נושא ואם הנושא תפסד שהוא האדם או הצורות הדמיוניות אשר הם נושאות להכנה השכל ההיולאני תפסד, חזי ראוי שיחשב על הרב לפי גודל חכמתו ושלמותו: ודע שראוי שנרמזה יחס האלוה לשלם יחסו השכל הנקנה הנאצל לאדם אשר אינו כח בנוף. הוצאן שכל הנאצל לפי דעת הרב הוא שכל אמתני בין השכל הפועל ובין השכל האנושי וזו היא הנקראת גשמתו של גדקים, וזה ידמה לאלוה למה שהוא נפרד מן הבנף הפחד אמתני ושופע עליו כי זה השכל הוא צורת הכח הדברי ויהיה ענין הכח הדברי כשכלי הגלגלים אשר הם בגופות:

אמר שם טוב דעת הרב כי יש לגלגל נפש ושכל והוא כח בגשם כמו הכח הנפשי אשר הוא נאדם עם שיש הבדל ביניהם יחרון רב, אמנם שם טוב ר' הוא כי שכלי הגלגלים הם הצורות המניעות וזה נפשות להם בעצמם נקראו הגלגלים מתנועעים מפאת עצמם, ויחזיקו ב"ר ג"ב שהשכל הפועל הוא השכל הנקנה והוא אשר קרא הרב השכל הנאצל: אמר שם טוב ראוי שנרמזה יחס האלוה לשכל הנאצל כשיפסד יפסד האדם, ואלו נדמה שהאלוה ית' ית'

קרישקש

נכדל ותנועה הגלגלים האחרים יחס לשאר השכלים הנמצא מאחו:

פרק

קראו אר"ס י' השמים הראשונים, ואמרו שהשם מניע זה הגלגל שנקרא שמים ראשונים ארץ שהוא נכדל מכל שאר הגלגלים אשר הם בתוכו יחס ותנועה היותר נכבדת ליותר

נבדל מן הנוף הבדל אמתי ושופע עליו² ויהיה דמיון הכח הדברי כשכלי הגלגלים אשר הם בנפות.³ אמנם ענין שכלי הגלגלים, ומציאות השכלים הנפרדים, וציור השכל הנקנה הנאצל אשר הוא נפרד, גם כן הם דברים יש בהן עיון וחקירה וראיותיהם נעלמות (ואע"פ שהם אמיתיות) ויתחדשו בהם ספקות רבות, ולטוען בהם מענות ולמערער בהם ערעורים, ואנחנו אמנם בחרנו תחלה שתצייר המציאות בצורה המבוארת אשר לא יכחיש בהם ספק שוכרנוהו וזכרן סתם, אלא אחד משני אנשים, אם סכל בדבר הברור, כמו שיכחיש מי שאינו מהנדס (פ"י חכם בתשובות) בדברים למודיים כגון עלויות המופת, או מי שיבחר להחזיק בדעת אחת קודם ויטעה עצמו, אבל מי שירצה שיעיין עיון אמתי ליסד עד שיתברר לו אמיתת כל מה שהנדנו, וידע שזאת היא צורת זה הגמצא המיושב המציאות כלא ספק, ואם ירצה לקבל זה ממי שידע המופתים בכל מה שיש עליו מופת, יקבל, ויבנה על זה הקשיו וראיותיו, ואם לא יבחר בקבלה, אפילו באלה ההתחלות ליסד ואחר כך יתבאר לו כי הענין כן הוא. הנה זאת חקרונה כן היא, א"ה שמענה ואתה דע לך, ואחר זאת ההומנה וההצעה אתחיל בזכרון מה שיעדנן ביכרו ובאורו :

שם טוב

נבדלת כך היום שיש לכל גלגל וגלגל שכל נבדל הוא מניעו, א"כ הפעל תכלית הפעל לאו אחר הרב שרעתיאס הם נעלמות שיש בהם עיון ותקירה, ואולי אחר הרב זה בעבור כי היות התכלה אחת שכלית הוא דבר מבורא ואמנם שומאחם שכלים רבים נספרים זו אחי דיעו כ"כ. ואמנם אחר הרב שלא יהיהם אלא בעבור שמונת ביניה מנו שחמר לבאר המציאות כזורה המצוהות אשר לא יכחיש דבר ממה שזכר הרב זכרון סתם אלא אחד משני אנשים או סכל דבר הרביר ושיכחיש מו שאינו מהכנס (פי' הכנס כחשבורת) דברו למודים כ"כ עליהם חופת או איש אחר הוא חכם ונכון וכל להחיות בדעת אחר שרסל לו ויעשה עצמו, אבל מו שירצה לעיון עיון אחת אוס רכל לדעת או המציאות יעיון כספרי הכמים, ויתבאר שכל מה שאמר הרב דבר הזה הוא מושכל ראשון ואם האדם לא יורח לעיון כדי להקל מעליו טורח הדרך וירח לקבל מה שאמר הרב בזה הפרק ולקבל כל מה שיש חופת עליו יקבל ויכנה על זה הקפואות ורלוחיות ואם לא יבחר בקבלה הפרי' באלה ההתחלות יבחר, ואני יתאלו בכחן ארבע מוית אנשים, אנשים שיכחישו כל מה שיתבאר בזה הפרק ע"ד הגדה, ואלו יתקלו לשני חלקים, אם סכלים דבר הרביר ואם טועה שיבחר דעת אחרת, ויש אנשים אחרים שאינם רוצים לקבל שום דבר אלא לדעת אותו בחופת ואם יעיונו כספרי החכמות יתאלו הדבר כמו שאמר הרב דרך הגדה. ויש אנשים אחרים שרוצים לקבל מה שאמר הרב דרך קבלה מכלתי שירע לדעת אם הוא אחת אם לא איש שדי להם בקבלה ואלהם האנשים יועיל זה הפרק. ויש אנשים שרוצים לקבל כל מה שאמר הרב הגדה ואח"כ לידע אותה בחופת על אלו אחר הרב זו הכחוש הככבד הנה זאת חקרונה קן היא שחשנה ואזה דע קר, והרצון בזה קר שכל מה שאמרנו בזה הפרק הוא דרך הגדה לא היתה הסבה בעבור שאמרנו נדע הסבה בקבלה, כי כל מה שאמרנו בזה הפרק חקרונה וידענו אותו, ואם תרצה לאתה התעיון לקבל או בקבלה שחמנו ואח"כ אם תרצה לידע אותו בחופת השרות נחנה כי לא תתאל בכל מה שאמרנו דבר שיהיה סותר האמת. ואחר שזונה או הביא הרב הקדמות המדברים שיש בזה מהפוך העולם ומשני מדרי בראשית מה שחשענו והוא בזה הפרק סמוך לו:

יַעֲמֹד